

UNIUNEA EUROPEANĂ

FONDUL EUROPEAN PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ

INVESTIM ÎN VIITORUL TĂU!

GUVERNUL ROMÂNIEI

Strategie pentru sprijinirea investițiilor și oportunităților de ocupare a forței de muncă în regiunea transfrontalieră

***Sinergiile dintre centrele mixte de susținere a forței
de muncă***

ABSTRACT

Strategia identifică soluții comune în regiunea transfrontalieră România-Bulgaria și bazată pe cercetări și analize comparative în domeniile agriculturii, tehnologiilor informaționale și turismului, dezvăluie potențialul regiunii pentru investiții și oportunități de angajare!

www.interregrobg.eu

Continutul acestui lucru materialul nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene

Elaborată în cadrul proiectului „Centre mixte transfrontaliere de susținere a forței de muncă în domeniile tehnologiilor informaționale, turismului și agriculturii”, Cod Proiect 16.4.2.077, ROBG 144, Axa prioritară 4 „O regiune calificată și inclusivă”, OS 4.1 „Încurajarea integrării zonei transfrontaliere în ceea ce privește ocuparea forței de muncă și a mobilității forței de muncă”

Parteneri în cadrul proiectului:

Asociația Transfrontalieră e(quilibrum) - Environment - Beneficiar principal, www.atee.ro

Clusterul Național de Turism „Bulgarian Guide” - Beneficiar 2, www.bg-guide.org/en

Centrul Regional Agribusiness Vidin - Beneficiar 3, www.rabc-vidin.com

Bibliografie:

- Servicii sociologice de realizare a cercetării și analizei comparative în domeniul IT, agricultura și tourism pentru regiunea română realizate în cadrul proiectului prin subcontractare de LB
- Servicii sociologice de realizare a cercetării și analizei comparative în domeniul IT, agricultura și tourism pentru regiunea bulgară realizate în cadrul proiectului prin subcontractare de B3

Cuprins

I.	Cadrul demografic	4
II. Piața muncii în regiunea transfrontalieră		5
II.1. Bulgaria		5
II.2. România		7
III. ȘOMAJUL		8
IV. Veniturile populației		12
V. Populația activă civilă ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit în anul 2015 (mii persoane).....		14
VI. Influența sectoarelor de activitate asupra pieței muncii		15
VII. Mediul economic din regiunea transfrontalieră.....		21
VIII. AGRICULTURA		41
VIII.1. România		41
VIII.2 Bulgaria.....		47
IX. TURISMUL		52
X. INFORMAȚII ȘI TELECOMUNICAȚII.....		56
X.1. România		56
X.2		
Bulgaria.....		
69		
XI. FACTORII SINERGETICI ÎN CREȘTEREA NUMĂRULUI LOCURILOR DE MUNCĂ.....		71
XII. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI		75

ANALIZĂ COMPARATIVĂ ROMÂNIA – BULGARIA

I. Cadrul demografic

Datele statistice desfășurate pe cinci ani evidențiază că de-a lungul întregii regiuni transfrontaliere România-Bulgaria avem de-a face cu declinul demografic. Acesta este rezultatul unui set de factori ce afectează atât regiunea analizată, cât și cele două țări.

	2014	2015	2016	2017	2018	2018-2014
Bulgaria	7.245.677	7.202.198	7.153.784	7.101.859	7.050.034	-2,70
		-0,60	-0,67	-0,73	-0,73	
Vidin	95.467	93.361	91.235	88.867	86.927	-8,95
		-2,21	-2,28	-2,60	-2,18	
Montana	141.596	139.350	137.188	134.669	132.214	-6,63
		-1,59	-1,55	-1,84	-1,82	
Vratsa	178.395	175.169	172.007	168.727	165.645	-7,15
		-1,81	-1,81	-1,91	-1,83	
Pleven	259.363	255.749	251.986	248.138	244.209	-5,84
		-1,39	-1,47	-1,53	-1,58	
Veliko Tarnovo	251.126	247.782	245.006	242.259	239.132	-4,78
		-1,33	-1,12	-1,12	-1,29	
Ruse	229.784	227.685	225.674	223.489	221.336	-3,68
		-0,91	-0,88	-0,97	-0,96	
Razgrad	120.594	119.048	117.241	115.402	113.714	-5,71
		-1,28	-1,52	-1,57	-1,46	
Silistra	116.038	114.670	113.248	111.957	110.562	-4,72
		-1,18	-1,24	-1,14	-1,25	
Dobrich	184.680	182.808	180.601	178.438	176.145	-4,62
		-1,01	-1,21	-1,20	-1,29	
Romania	19.947.311	19.870.647	19.760.585	19.644.350	19.530.631	-2,09
		-0,38	-0,55	-0,59	-0,58	
Constanta	684.257	683.339	681.054	678.406	676.215	-1,18
		-0,13	-0,33	-0,39	-0,32	
Calarasi	301.251	298.684	295.505	292.843	288.043	-4,38
		-0,85	-1,06	-0,90	-1,64	
Giurgiu	278.425	276.632	274.570	274.050	269.279	-3,28
		-0,64	-0,75	-0,19	-1,74	
Teleorman	367.120	361.479	355.281	349.688	341.440	-6,99
		-1,54	-1,71	-1,57	-2,36	
Dolj	650.548	646.455	641.040	635.589	630.911	-3,02
		-0,63	-0,84	-0,85	-0,74	
Mehedinti	259.011	256.140	252.600	249.459	245.120	-5,36
		-1,11	-1,38	-1,24	-1,74	

Olt	423.352	418.464	412.491	407.741	400.802	-5,33
		-1,15	-1,43	-1,15	-1,70	

Sursa: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>

În cazul Bulgariei se constată că declinul demografic din regiunea transfrontalieră este dublu față de declinul demografic înregistrat la nivel național.

Cea mai mare scădere demografică s-a înregistrat în Vidin, unde populația a scăzut cu 8,95%. A doua regiune unde s-a produs un declin demografic semnificativ este Vratsa, unde scăderea a fost de 7,15%.

Prin comparare cu media națională se constată că în toate districtele declinul demografic este mai mare față de media națională. Datele statistice indică o scădere a populației cuprinsă între 3,68% (districtul Ruse) și 8,95% Vidin.

În cazul României se constată că în zona transfrontalieră declinul demografic este peste media națională, însă nu este foarte depărtate de aceasta. Cel mai mic declin demografic se înregistrează în județul Constanța, de 1,18%, iar cel mai ridicat îl descoperim în județul Teleorman, unde este de 6,99%.

Din cele două trenduri se constată că în ambele regiuni se manifestă fenomene care afectează volumul populației. În primul rând ambele regiuni sunt afectate de emigrația populației apte de muncă, de scăderea natalității și menținerea la nivel înalt sau constant a mortalității. În ambele regiuni există tendința de îmbătrânire a populației având în vedere emigrația și scăderea natalității.

Măsurile de dezvoltare presupun politici naționale și comune pronataliste și eforturi de menținere a regiune a populației tinere. Acest lucru se poate face prin intensificarea schimburilor comerciale în plan intern, cât și extern și de realizare a unor acțiuni integrate prin care să fie satisfăcut acest obiectiv pe ambele maluri ale Dunării.

II. Piața muncii în regiunea transfrontalieră

II.1. Bulgaria

Datele statistice permit o analiză generală a evoluției oportunităților de muncă din Bulgaria. Prin comparația gradului de ocupare a forței de muncă vom înțelege funcționalitatea sistemului economic dintr-o societate sau dintr-un areal geografic.

Populație cu vârsta de 15-64 ocupată	2015	2016	2017	2018	2019	2019-2014
Bulgaria	2949,8	2915,3	2967,3	3023,8	3062,4	3,82
		-1,17	1,78	1,90	1,28	

Regiunea transfrontalieră	563,10	540,30	558,40	578,10	569,40	1,12
		-4,05	3,35	3,53	-1,50	
Vidin	32,9	30,3	30,6	30,1	28,3	-13,98
		-7,90	0,99	-1,63	-5,98	
Montana	43,2	43,4	42,7	43,1	39,5	-8,56
		0,46	-1,61	0,94	-8,35	
Vratsa	56,4	50,5	55,2	58,0	55,0	-2,48
		-10,46	9,31	5,07	-5,17	
Pleven	95,5	86,8	89,0	93,2	87,6	-8,27
		-9,11	2,53	4,72	-6,01	
Veliko Tarnovo	102,9	96,9	96,3	104,9	111,8	8,65
		-5,83	-0,62	8,93	6,58	
Ruse	85,8	86,7	90,4	94,1	96,1	12,00
		1,05	4,27	4,09	2,13	
Razgrad	42,4	42,2	42,8	41,0	40,4	-4,72
		-0,47	1,42	-4,21	-1,46	
Silistra	32,8	35,0	35,8	39,5	38,3	16,77
		6,71	2,29	10,34	-3,04	
Dobrich	71,2	68,5	75,6	74,2	72,4	1,69
		-3,79	10,36	-1,85	-2,43	

Sursa: <http://www.nsi.bg/en/content/6478/employed-and-employment-rates-national-level-statistical-regions-districts>

În tabelul de mai sus constatăm că regiunea transfrontalieră se împarte în două categorii în funcție de media națională. În Bulgaria creșterea gradului de ocupare a populației de vârstă activă a fost de 3,82% în perioada 2015-2019. Un trend pozitiv se înregistrează și la nivel de regiune, unde gradul de ocupare a crescut cu 1,12%. Regiunile cu valori pozitive sunt Veliko Tarnovo (8,65%), Ruse (12,00%), Silistra (16,77%) și Dobrich (1,69%). Valorile de creștere sunt pozitive în cele patru districte. În schimb cinci districte au valori negative, dintre care unele sunt îngrijorătoare: Vidin (-13,98%), Montana (-8,56%), Vratsa (-2,48%), Pleven (-8,27%) și Razgrad (-4,72%).

Precizăm că datele sunt dinamice, însă trendurile specifice fiecărei regiuni permit estimări ale evoluției viitoare și relevă nevoile de intervenție strategică pentru corectarea fenomenelor indezirabile. Din această perspectivă constatăm că există districte unde problemele ridicate de ocuparea forței de muncă sunt în curs de ameliorare, iar populația ocupată este în creștere, chiar peste media națională, în timp ce anumite regiuni, în special din zona de vest a regiunii se află în criză economică și nu au capacitatea de a ocupa forța de muncă existentă.

Prin raportare la modelele de dezvoltare existente constatăm că dezvoltarea districtelor, unde trendurile ocupării sunt negative, este dependentă de exterior. În astfel de cazuri intervine nevoia de asociere și de identificare a potențialului generator de locuri de muncă. Precizăm că sărăcia incubă în permanență riscul amplificării. Populația săracă apelează din ce în ce mai puțin la produse și servicii, întrucât nu și le permite, generând probleme pentru furnizorii locali de bunuri și servicii și

care sunt obligați să caute alte piețe de desfacere. Dificultățile se multiplică progresiv și ne putem aștepta la scăderea atractivității pieței pentru activitățile antreprenoriale. Astfel, se formează un lanț al slăbiciunilor care presupune reechilibrarea relațiilor economice din districtele afectate de criză și declin economic.

Structura geografică a unităților administrative din regiune este mai puțin abordabilă dintr-o perspectivă holistă, însă permite fragmentarea în zone potențial interactive, ce au probleme asemănătoare și care pot fi rezolvate printr-o strategie ce vizează dezvoltarea sinergiilor dintre dimensiunile socio-economice ale unei regiuni, indiferent de granițele naționale. În cazul de față se poate vorbi și de o asociere cu cea mai apropiată regiune cu un nivel de dezvoltare semnificativ.

II.2. România

În România trendurile de ocupare a forței de muncă tind să fie negative. Scăderea ocupării înregistrată la nivel național este urmată de toate județele din regiunea transfrontalieră.

Ocuparea populației active civile	2013	2014	2015	2016	2017	
Romania	8530,6	8431,7	8340,6	8317,6	8366,8	-1,92
		-1,16	-1,08	-0,28	0,59	
Regiunea transfrontalieră	1.167,60	1.145,40	1.106,30	1.064,90	1.069,20	-8,43
		-1,90	-3,41	-3,74	0,40	
Constanta	295,1	291,6	289,2	286,2	284,3	-3,66
		-1,19	-0,82	-1,04	-0,66	
Calarasi	98,8	95,8	91,8	86,8	86,5	-12,45
		-3,04	-4,18	-5,45	-0,35	
Giurgiu	87,9	86,6	82	78,2	79,3	-9,78
		-1,48	-5,31	-4,63	1,41	
Teleorman	154,3	150,1	140,6	132,7	132,4	-14,19
		-2,72	-6,33	-5,62	-0,23	
Dolj	262,7	257,3	248,8	239,2	242,5	-7,69
		-2,06	-3,30	-3,86	1,38	
Mehedinti	105,3	103,2	99,3	94,1	94,4	-10,35
		-1,99	-3,78	-5,24	0,32	
Olt	163,5	160,8	154,6	147,7	149,8	-8,38
		-1,65	-3,86	-4,46	1,42	

Sursa: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

Datele statistice disponibile plasează începutul seriei la sfârșitul crizei economice, ce s-a derulat în perioada anilor 2008-2012. Din punct de vedere al ocupării forței de muncă se pare că

efectele crizei s-au perpetuat sau că emigrația a depășit pragurile existente în timpul crizei economice, iar oportunitățile oferite sunt superioare în țările dezvoltate.

Dacă la nivel național există o scădere minoră a forței de muncă în acest interval, în cazul județelor românești aceste trenduri au valori negative mai îngrijorătoare: cel mai apropiat județ de media națională este Constanța cu o scădere de 3,66%, urmat de Dolj cu -7,69%. Cele mai mari scăderi s-au înregistrat în județele Teleorman (-14,19%), Călărași (-12,45%) și Mehedinți (-10,35%).

Trendurile relevate evidențiază dificultăți în reechilibrarea regiunii după criza economică din punct de vedere al ocupării forței de muncă. Însă dezvoltarea altor domenii de activitate, cu un randament superior. Declinul numărului de locuri de muncă se datorează probabil emigrației și a recalibrării unităților de producție.

III. ȘOMAJUL

Șomajul reprezintă un indicator al funcționalității mediului economic. Scăderea oportunităților ocupaționale este cauza principală a șomajului. Alte cauze ale șomajului pot fi: declinul unor sectoare de activitate, datorat productivității scăzute a muncii, produse necompetitive pe piețele de profil, managementul defectuos, crizele economice, tehnologizarea anumitor ramuri industriale etc.

Reintegrarea socială presupune un efort de recuperare economică a resurselor de muncă existente într-o societate sau regiune. Perioada îndelungată de șomaj sau de nepracticare a unei activități economice va avea efecte nedorite asupra echilibrului economic și social, deschizând calea marginalizării sociale, sărăciei, agresivității sau exodului de populație.

Consecințele șomajului afectează într-un mod negativ mediul social prin neutilizarea forței de muncă disponibile, pierderea capitalului uman existent și excluziunea socială a persoanelor afectate. După expirarea perioadei de șomaj criza personală și de familie se adâncește, iar costurile sociale devin permanente pentru susținerea acestor persoane.

Rata șomajului din unitățile administrative aliniate de-a lungul Dunării este mult mai ridicată în Bulgaria față de România, ceea ce indică faptul că ritmul de ocupare a forței de muncă activă este mai redus în Bulgaria. În șapte din cele nouă districte rata șomajului este peste media națională. În districtul Veliko Tarnovo rata șomajului este apropiată de media națională, iar în districtul Ruse rata șomajului este ușor mai redusă decât media națională. Deși scăderea șomajului este semnificativă față de anul 2014 credem că problemele nu s-au rezolvat, însă sunt mai ușor de suportat pentru cei afectați.

ȘOMAJ	2014	2015	2016	2017	2018	2018-2014
Bulgaria	11,4	9,1	7,6	6,2	5,2	-54,39
		-20,18	-16,48	-18,42	-16,13	
Regiunea transfrontalieră	142,50	120,30	100,90	90,70	94,00	-34,04
		-15,58	-16,13	-10,11	3,64	
Vidin	22,2	18,8	16,3	19,2	19,7	-11,26
		-15,32	-13,30	17,79	2,60	
Montana	16,3	8,2	5,6	9,7	15,1	-7,36
		-49,69	-31,71	73,21	55,67	
Vratsa	18,1	17,7	13,6	11,1	9,9	-45,30
		-2,21	-23,16	-18,38	-10,81	
Pleven	9,0	9,2	10,3	10,5	8,0	-11,11
		2,22	11,96	1,94	-23,81	
Veliko Tarnovo	11,7	6,8	7,6	4,6	5,4	-53,85
		-41,88	11,76	-39,47	17,39	
Ruse	10,8	9,0	6,9	5,7	5,1	-52,78
		-16,67	-23,33	-17,39	-10,53	
Razgrad	17,7	15,0	14,3	11,0	11,2	-36,72
		-15,25	-4,67	-23,08	1,82	
Silistra	22,4	21,8	16,7	12,5	11,1	-50,45
		-2,68	-23,39	-25,15	-11,20	
Dobrich	14,3	13,8	9,6	6,4	8,5	-40,56
		-3,50	-30,43	-33,33	32,81	

Sursa: <http://www.nsi.bg/en/content/6503/unemployed-and-unemployment-rates-national-level-statistical-regions-districts>

Eforturile de integrare a forței de muncă disponibile presupune dezvoltarea unor politici integrate de ocupare, prin implicarea agenților economici, încurajarea antreprenoriatului și acordarea de facilități pentru cei ce creează locuri de muncă și facilitarea mobilității forței de muncă. În aceste cazuri, soluțiile identificate au un rol de asigurare a subzistenței populației. Însă, cuantumul redus al veniturilor afectează consumul și creșterea economică ce permite dezvoltarea companiilor bulgărești, datorită unei piețe economice precare.

Între anii 2014-2018 asistăm la o reducere semnificativă a șomajului în Bulgaria, perioadă în care șomajul a scăzut cu 54,39%. Alte două districte au valori asemănătoare cu media națională: Veliko Tarnovo (-53,85%) și Ruse (-52,78%). A treia regiune unde șomajul s-a redus la jumătate este Silistra, unde acesta a scăzut cu 50,45%.

Cele mai mici reușite în reducerea șomajului se observă în districtul Montana (-7,36%), urmată de districtul Vidin (-11,26%).

Dinamica trendurilor din perioada de timp studiată evidențiază că anul 2014 a fost caracterizat de îmbunătățirea situației economice și de succesul măsurilor postcriza economică. Însă trendul de scădere permanentă înregistrat la nivelul nu este imitat la nivelul fiecărui district din zona dunăreană. Fluctuațiile observabile evidențiază că există procese de îmbunătățire parțială dar strategiile implementate și viitorul nu sunt stabile. Astfel, în regiuni precum Vidin asistăm la o scădere a șomajului în anii 2015 și 2016 urmați de o creștere în anii 2017 și 2018. În regiunea Montana se observă același trend, numai că tendința de creștere a șomajului tinde să depășească scăderile inițiale. În districtul Pleven sensul este diferit, șomajul a continuat să crească și în anul 2018 acesta a intrat pe un trend descrescător. Un trend fluctuant se observă în Veliko Tarnovo, unde dinamica trendului reprezentat de șomaj este alternantă. În Razgrad scăderile din șomajului din anii 2014, 2015 și 2016 au încetat în 2018, când se observă o ușoară creștere a acestuia. Același trend se observă și în districtul Dobrich, unde anul 2018 a însemnat schimbarea trendului de reducere a șomajului. În districtul Silistra trendul este același înregistrat la nivel național, existând o reducere constantă în fiecare an din intervalul studiat.

Elementele pozitive despre piața forței de muncă din regiunea transfrontalieră pentru anul 2018 față de anul 2014 sunt:

- Reducerea șomajului total;
- Reducerea numărului de persoane nou înregistrate din cauza stabilizării generale a întreprinderilor;
- Reducerea numărului mediu lunar de șomeri pe termen lung;
- Reducerea numărului mediu lunar de persoane peste 50 de ani;
- Implicarea tinerilor cu vârsta de până la 29 de ani în diverse programe de formare și ocupare a forței de muncă, ca parte a activității Garanția europeană a tineretului și a OPCVM;
- Există un interes considerabil din partea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și a angajatorilor în zilele organizate de burse de muncă și zilele angajatorilor, precum și prin negocierea directă între solicitanții de locuri de muncă și reprezentanții companiilor cu nevoi specifice de forță de muncă.
- Factori negativi care afectează structura și amplexarea șomajului înregistrat:
- Iarna demografică;
- Reducerea inegalităților dintre oferta și cererea de forță de muncă;
- Probleme cu grupurile de risc la înființarea unei activități;
- Lipsa perspectivelor de dezvoltare și a noilor locuri de muncă în municipiile mici;

- Abilitatea de a lucra în străinătate, în beneficiul persoanelor cu înaltă calificare;
- Salariul redus pentru muncă.

	România					
	2014	2015	2016	2017	2018	2018-2014
România	5,4	5	4,8	4	3,3	-38,89
Trend		-7,41	-4,00	-16,67	-17,50	
Constanta	4	3,6	3,5	3,1	2,7	-32,50
Trend		-10,00	-2,78	-11,43	-12,90	
Calarasi	8,2	7,3	7,9	4,9	4,2	-48,78
Trend		-10,98	8,22	-37,97	-14,29	
Giurgiu	7	6,5	5,8	3,3	2,3	-67,14
Trend		-7,14	-10,77	-43,10	-30,30	
Teleorman	11,2	11,6	10,8	10,1	7,6	-32,14
Trend		3,57	-6,90	-6,48	-24,75	
Dolj	9,4	9,5	9,8	8,8	7,4	-21,28
Trend		1,06	3,16	-10,20	-15,91	
Mehedinti	10	11	9,6	9,4	7,7	-23,00
Trend		10,00	-12,73	-2,08	-18,09	
Olt	8,2	8,1	9,2	7,4	6,3	-23,17
Trend		-1,22	13,58	-19,57	-14,86	

Sursa: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

Ratele șomajului din România au fost mult mai mici decât în Bulgaria. Mai mult, în toate județele românești din regiunea transfrontalieră șomajul a scăzut cu cel puțin 21,28%, în județul Dolj și cel mai mult cu 67,14% în județul Giurgiu. Deși au existat fluctuații în anumite județe, se observă faptul că politicile de integrare socială au fost destul de reușite în România.

Prin comparația ratelor șomajului se constată că cele mai multe județe din zona transfrontalieră se află pe o traiectorie de prindere din urmă a județelor din restul țării, apropiindu-se de media națională. Doar în două județe, Constanța și Giurgiu, rata șomajului este mai mică decât media națională.

Principalele elemente caracteristice României sunt:

- Rata șomajului tinde să scadă în urma creșterii economice a României;
- Industria crește la cele mai înalte rate din Europa
- O parte importantă a forței de muncă a emigrat
- Potențialul regional al zonei transfrontaliere este neutilizat
- Întreaga zonă tinde să se dezvolte

IV. Veniturile populației

Diferențele față de mediile naționale relevă și diferențele ce trebuie compensate prin politicile publice. Scăderea șomajului reprezintă întotdeauna un indicator optimist, însă calitatea slujbelor este determinată de nivelul veniturilor, de siguranța lor și de satisfacția oferită de condițiile de muncă. În sensul politicilor europene, veniturile trebuie să acopere necesităților celui care o deține. În estul Europei există, din păcate, cel mai ridicat procent al slujbelor vulnerabile din UE. Aceasta înseamnă că o parte importantă dintre cei care au slujbe sunt în realitate săraci, iar slujba deținută le oferă un nivel minim de subzistență, însă nu este o cale către bunăstare. Astfel, în realizarea unor politici ce sprijină apariția unor noi locuri de muncă trebuie luat în calcul și impactul asupra calității vieții.

Ponderea veniturilor din mediile naționale

ROMÂNIA 2015					BULGARIA 2015				
	Venituri RON	Trend venituri	Pondere venituri din media nationala	Diferențe dinamica venituri		Venituri Leva	Trend venituri	Pondere din media nationala	Diferențe dinamica venituri
România	1859	28,74	100,00	0,00	Bulgaria	10535	20,08	100,00	0,00
Călărași	1435	27,78	77,19	-3,34	Vidin	7011	19,74	66,55	-1,69
Constanța	1735	23,66	93,33	-17,68	Vratsa	10332	11,93	98,07	-40,59
Dolj	1672	25,53	89,94	-11,17	Montana	7971	21,29	75,66	6,03
Giurgiu	1546	-6,29	83,16	-121,89	Pleven	7892	18,75	74,91	-6,62
Mehedinți	1544	18,95	83,06	-34,06	Veliko Tarnovo	8213	21,82	77,96	8,67
Olt	1624	32,57	87,36	13,33	Razgrad	8702	23,17	82,60	15,39
Teleorman	1415	24,23	76,12	-15,69	Ruse	8563	19,68	81,28	-1,99
					Silistra	7494	17,28	71,13	-13,94
					Dobrich	8084	19,98	76,73	-0,50

Institutul Național de Statistică, Baza de date Tempo-Online, <http://statistici.INSSE.ro/shop/> - prelucrare date

Institutul Național de Statistică din Bulgaria, <http://www.nsi.bg/en/content/6441/statistical-regions-district> - prelucrare date

În cazul României, se constată că există decalaje atât față de media națională, cât și între județe. Cea mai apropiată medie de cea națională se constată în județul Constanța (93,33%), iar cea mai depărtată medie de cea națională este cea din județul Teleorman (76,12%). Trendurile

creșterilor veniturilor relevă tendințele existente în cinci ani: în șase din cele șapte județe creșterile veniturilor sunt insuficiente, iar în perspectiva anului 2020 (următoarea perioadă de cinci ani) discrepanțele salariale se vor accentua. Singurul județ unde se observă o dinamică de reducere a decalajului este județul Olt, unde cei 13,33% înseamnă recuperarea din perioada 2012-2015. Însă menținerea actualelor trenduri semnifică menținerea actualei dinamici de accentuare a discrepanțelor dintre mediile județene și media națională.

În cazul Bulgariei se constată că districtul Vratsa este apropiat de media națională, veniturile obținute de salariați reprezentând 98,07% din media națională. Cea mai mică pondere din media națională se observă în districtul Vidin (66,55%). În trei districte se constată că dinamica veniturilor tinde să reducă decalajele existente în cei cinci ani analizați (2012-2015): Montana (6,03%), Veliko Tarnovo (8,67%) și Razgrad (15,39%). În orizontul de timp delimitat de anul 2020 aceste trenduri reprezintă ritmul de apropiere de media națională în contextul care a generat discrepanțele constatate. Însă menținerea aceluiași ritmuri va reduce decalajul fără ca mediile districtuale să egaleze sau să depășească media națională. În celelalte districte se constată tendința de creștere a decalajelor față de media națională. Identificarea factorilor ce determină dinamica negativă în raport cu media națională este un prim pas în construirea unor politici publice integrate de dezvoltare a unei piețe a muncii incluzive. Analizând dinamica existentă observăm că în districtul Vratsa, cel mai apropiat de media națională, există o dinamică negativă ce relevă un trend de îndepărtare de 40,59%, ceea ce semnifică tendința de reducere a veniturilor salariaților. Menționăm că veniturile realizate de salariați au o importanță deosebită în creșterea atractivității pieței muncii regionale.

Limitele legate de productivitatea muncii justifică ponderea salariilor, însă performanța salariaților este corelată cu satisfacția față de veniturile obținute. Salariații cu un grad ridicat de profesionalizare vor migra către zone cu un nivel ridicat de profesionalizare ceea ce va ridica dificultăți pentru investitorii din domeniile de activitate ce presupun salariați înalt calificați.

Nivelul scăzut al veniturilor semnifică și riscurile la care sunt expuși salariații dintr-o regiune. Nivelul de trai scăzut, în condițiile unei activități economice oficiale, relevă precaritatea existenței acestor persoane și o reziliență scăzută în cazul unor evenimente precum pierderea locului de muncă, îmbolnăvire sau pensionare.

În cazul ambelor regiuni se constată existența unor fenomene asemănătoare ce permit ca, prin analogie, să se încerce dezvoltarea unor politici ce vor facilita dezvoltarea unor politici economice comune, fundamentate pe potențialul economic reprezentat de fluviul Dunărea.

V. Populația activă civilă ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit în anul 2015 (mii persoane)

ROMÂNIA			BULGARIA		
	Persoane	Trend ocupare*		Persoane	Trend ocupare*
România	2003,1	-17,97	Bulgaria	649,03	-5,87
Călărași	40,9	-16,70	Vidin	10,67	20,33
Constanța	53,6	-16,25	Vratsa	18,01	-10,22
Dolj	88,2	-19,45	Montana	15,51	-2,01
Giurgiu	37,8	-18,36	Pleven	27,66	2,07
Mehedinți	39,7	-19,47	Veliko Tarnovo	28,93	9,88
Olt	64,8	-17,14	Razgrad	20,47	-6,17
Teleorman	69,6	-18,88	Ruse	19,68	-8,80
			Silistra	21,72	-10,99
			Dobrich	31,13	-0,77
Total	394,6			193,78	

Institutul Național de Statistică, Baza de date Tempo-Online, <http://statistici.insse.ro/shop/> - prelucrare date

Institutul Național de Statistică din Bulgaria, <http://www.nsi.bg/en/content/6441/statistical-regions-district> - prelucrare date

În România, ocuparea populației în agricultură a înregistrat trenduri negative atât la nivel național cât și la nivelul regiunii transfrontaliere. Constatăm că județele Călărași, Constanța și Olt au trenduri sub media națională, în timp ce în județele Dolj, Giurgiu, Mehedinți și Teleorman au trenduri superioare de reducere a gradului de ocupare a populației în agricultură. Acest domeniu de activitate își reduce impactul asupra pieței muncii din țară și regiunea transfrontalieră.

În Bulgaria, ocuparea în agricultură este diferită în funcție de regiunile de unități administrativ teritoriale. Astfel, în districtele Vratsa, Montana, Razgrad, Ruse, Silistra și Dobrich trendurile ocupării în agricultură sunt negative, la fel cum se constată și la nivel național. În districtele Vidin, Pleven și Veliko Tarnovo ocuparea în agricultură a avut un trend ascendent. Reținem că, în cazul ambelor țări, agricultura este o activitate de subzistență pentru numeroase familii, asigurând un nivel minim de trai.

Distribuția sectoarelor de activitate evidențiază că pentru România agricultura oferă ocupații pentru foarte mulți cetățeni. În cazul Bulgariei acest lucru este mai redus, fapt ce ar trebui să fie luat în considerare cu mai multă atenție în condițiile ratelor ridicate ale șomajului. Agricultura poate oferi soluții pentru persoanele greu integrabile, cu un nivel scăzut al studiilor și fără calificări căutate pe piața muncii.

	Farm - numbe r	Utilised agricult ural area - hectare	Ha/f erm a	Standard output - euro	Euro /fer mă	Euro /ha utiliz at	Labour force directly employed - annual working unit	Angaja ti/ferm a	Euro/a ngajat	Farms whose household consumes more than 50% of the final production - number	Subzist enta
Bulgaria	202.720	4.468.500	22,04	3.842.891.030	18.956,64	860,00	248.020	1,22	15.494,28	0	0,00
2010	254.410	4.650.940	34,64	3.335.670.170	13.111,40	717,20	320.230	1,26	10.416,48	84.450	33,19
Trend 2016-2010	-20,32	-3,92	-36,36	15,21	44,58	19,91	-22,55	-2,80	48,75	-100,00	-100,00
Romani a	3.422.030	12.502.540	3,65	12.105.491.800	3.537,52	968,24	1.587.650	0,46	7.624,79	2.956.380	86,39
2010	3.629.660	13.055.850	3,60	11.989.578.640	3.303,22	918,33	1.552.630	0,43	7.722,11	3.178.490	87,57
Trend 2016-2010	-5,72	-4,24	1,57	0,97	7,09	5,44	2,26	8,46	-1,26	-6,99	-1,34

Sursa:

https://ec.europa.eu/eurostat/search?p_auth=diyytg&p_id=estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_theme=empty&estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_action=search&estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_collection=empty&text=Agricultura

Structura actuală a unităților de producție evidențiază existența unei tendințe de eficientizare a exploatațiilor agricole. Mai mult, în Bulgaria nu mai sunt înregistrate gospodării de subzistență, iar în România numărul acestora tinde să scadă în detrimentul creșterii suprafețelor fermelor agricole. Se pare că în prezent sunt preferate creșterea și extinderea fermelor agricole performante, scăzând importanța socială în detrimentul importanței economice. Prin cooperarea economică și utilizarea expertizei specialiștilor de pe ambele maluri ale Dunării pentru a se utiliza la maxim potențialul agricol al celor două zone ale regiunii transfrontaliere.

VI. Influența sectoarelor de activitate asupra pieței muncii

Modul în care se evoluează sau involuează domeniile de activitate economică reprezintă un element fundamental privitoare la influența pe care aceste domenii o au asupra gradului de ocupare a populației active civile. Mai mult, comparația trendurilor urmate de gradul de ocupare și creșterea veniturilor permite estimări privitoare la atractivitatea unor domenii de activitate sau la declinul acestora. Pe de o parte se vor înțelege sectoarele cu o evoluție pozitivă, iar pe de altă parte se va releva nevoia de sprijin sau de intervenție pentru corectarea problemelor care generează consecințe indenzirabile.

Compararea datelor demografice din județele componente au relevat existența unor fenomene indenzirabile care sunt consecințe ale unui context social instabil, ostil și care presupune existența a numeroase probleme sociale și economice. Analiza principalelor activități economice au rolul de a explica aceste consecințe, pe de o parte, iar pe de altă parte au rolul de a releva reperele care se pot afla la baza unor strategii coerente de dezvoltare a regiunii transfrontaliere.

În modelul adoptat în acest studiu analizăm influența asupra pieței muncii a sectoarelor economice din două perspective: ocuparea populației active civile și veniturile realizate. Prin raportarea la media națională putem deduce atractivitatea unui domeniu de activitate, potențialul de creștere și probabilitatea de creștere economică, iar pe de altă parte putem deduce apariția unor probleme ce vor duce la regres economic al unor domenii de activitate, cu efecte ce se regăsesc în structura demografică a populației, în special asupra emigrației și pierderii forței de muncă din județele ce formează zona transfrontalieră de sud a României.

De asemenea, în domeniile cu cea mai mare valoare adăugată se vor identifica necesitățile de creștere economică și de dezvoltare, astfel încât se pot iniția politici de sprijin pentru asigurarea unui trend pozitiv.

Ponderea deținută în ocuparea forței de muncă de sectoarele de activitate din județele componente ale regiunii transfrontaliere

	<i>România</i>	<i>Regiune</i>	<i>Călărași</i>	<i>Constanța</i>	<i>Dolj</i>	<i>Giurgiu</i>	<i>Mehedinți</i>	<i>Olt</i>	<i>Teleorman</i>
Agricultura, silvicultura și pescuit	24,02	35,38	44,55	18,53	35,45	41,09	39,98	42,19	49,50
Industria extractivă	0,69	1,43	0,11	0,48	0,36	11,63	0,70	0,52	0,92
Industria prelucrătoare	19,58	13,92	15,03	13,97	13,38	6,41	13,49	19,08	13,66
Producția și furnizarea de energie electrică....	0,66	0,82	0,33	1,28	1,13	0,33	1,31	0,26	0,21
Distribuția apei, salubritate...	1,51	1,68	2,07	2,18	1,37	1,63	1,51	1,04	1,78

Construcții	7,71	7,33	5,12	11,10	6,43	8,15	8,66	5,79	2,77
Comerț cu ridicata	14,67	12,82	9,91	16,87	14,35	7,72	11,48	9,96	11,10
Transport și depozitare	5,14	5,37	3,70	9,34	4,14	5,33	4,43	3,45	3,27
Hoteluri și restaurante	2,09	1,68	1,20	3,28	1,61	0,43	1,51	0,72	0,78
Informații și comunicații	2,24	1,05	0,33	1,87	1,33	0,33	0,20	1,17	0,28
Intermedieri financiare și asigurări	1,22	0,67	0,54	0,93	0,76	0,43	0,60	0,52	0,43
Tranzacții imobiliare	0,38	0,32	0,11	0,45	0,28	0,33	0,40	0,26	0,28
Activități profesionale, științifice și tehnice	2,19	1,38	1,74	1,31	2,13	0,65	1,01	1,04	1,07
Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	3,56	2,91	2,83	4,25	2,53	3,15	1,91	1,69	2,77
Administrație publică și apărare	2,38	2,45	3,05	2,18	2,37	2,93	3,12	1,82	2,63
Învățământ	4,47	4,21	4,25	3,80	5,02	3,26	4,53	4,36	3,77
Sănătate și asistență socială	4,65	4,36	3,70	4,70	5,18	4,24	3,63	4,10	3,49
Activități de spectacole, culturale și recreative	0,93	0,77	0,76	1,04	0,88	0,87	0,70	0,46	0,36
Alte activități și servicii	1,90	1,46	0,65	2,42	1,29	1,09	0,81	1,56	0,92

Sursa: Baza de date *Tempo-Online*, <http://statistici.insse.ro/shop/>- prelucrare date

Politicile de dezvoltare economică și sustenabilă presupun diversificarea domeniilor de activitate, sprijinul domeniilor cu valoare adăugată ridicată și cele din sectorul serviciilor, unde se creează oportunități ocupaționale pentru persoane cu un nivel superior de educație.

Structura domeniilor de activitate evidențiază și o anumită specializare profesională a populației civile active, pe de o parte, dar dezvăluie și domeniile cu un potențial semnificativ de creștere, în condițiile în care apar investitori sau sunt sprijinite aceste domenii.

O primă caracteristică a regiunii transfrontaliere este deținut de ponderea ridicată a agriculturii în ocuparea populației active civile. Media regională este mai ridicată decât ponderea existentă la nivel național. Cea mai redusă rată de ocupare în agricultură se afla în județul Constanța (18,53%), iar cea mai ridicată rată de ocupare a populației în agricultură era de 49,50% în județul Teleorman. Media regională relevă importanța agriculturii ca domeniu de activitate economică ce ocupă o mare parte a forței de muncă disponibile.

Prin compararea ponderii ocupate de domeniile de activitate în ocuparea populației active civile constatăm că primele cinci domenii oferă un grad de ocupare de peste 50,0% din total. În structura acestora există diferențe privitoare la ponderea deținută sau modificări minore. În cazul comparației dintre mediile naționale și cele regionale există aceeași distribuție a domeniilor cu diferențe de ponderi, existând câteva particularități județene. Diferențele majore de ponderi ale ocupării într-un număr redus de activități (unu sau două domenii) relevă atât o specializare profesională a populației, cât și lipsa de oportunități ocupaționale a populației datorată slabei

diversificării a activităților economice. Procentele apropiate evidențiază tendința economiei de diversificare, existența investitorilor și posibilitățile de calificare în meserii diverse ale populației.

În *județul Călărași*, un procent de 44,55% din populația civilă de vârstă activă este ocupată în agricultură, urmată de industria prelucrătoare (15,03%), comerțul cu ridicata (9,91%) și învățământ (4,25%). Cele mai importante domenii de activitate din punct de vedere al oportunităților ocupaționale sunt agricultura și industria prelucrătoare, care totalizează 59,58% din ocuparea totală a populației active civile. Această distribuție evidențiază concentrarea forței de muncă în agricultură, activitate economică ce capătă conotații sociale preponderente în raport cu dimensiunea economică datorită veniturilor reduse pe fondul unor opțiuni profesionale limitate. Gradul de ruralitate al județului este ridicat, de 63,87%.

În *județul Constanța* activitățile economice sunt mai diversificate, așa cum se observă și din diferențele mai reduse dintre ponderile deținute de principalele domenii de activitate. Pe primul loc se află agricultura, cu 18,53% din totalul populației active civile ocupate, urmată de comerț, care deține 16,87%, industria prelucrătoare, care deține 13,97%, construcții, unde este cuprinsă 11,10% din populația ocupată și domeniul transport și depozitare, ce deține 9,34% din total. Prin compararea trendurilor ocupării populației se constată că agricultura are un trend negativ, în timp ce domeniile principale au trenduri crescătoare, precum comerțul, construcțiile și transporturile. În câțiva ani ne putem aștepta ca principalul domeniu de activitate în județul Constanța să fie comerțul. Gradul ridicat de urbanizare a județului (68,03%) este unul dintre factorii care determină diversificarea oportunităților ocupaționale.

În *județul Dolj* principalul domeniu de activitate este constituit din agricultură, care deține 35,45% din totalul populației active civile ocupate, urmat de comerț, care deține 14,35%, industria prelucrătoare (13,38%), construcții (6,43%) și sănătate și asistență socială (5,18%). Trendul urmat de agricultură este negativ, populația ocupată în acest domeniu scăzând pe perioada anilor 2011-2015. În schimb, comerțul, construcțiile, sănătatea și asistența socială precum se află pe trenduri de creștere pe diferite niveluri. Având în vedere gradul de urbanizare ridicat, de 51,9%, apreciem că există un potențial ridicat de dezvoltare a sectoarelor de activitate economică non-agricole. Activitățile în agricultură generează venituri reduse, neavând un impact semnificativ asupra calității vieții.

În *județul Giurgiu*, principalul domeniu de activitate economică este agricultura care deține 41,09% din totalul populației. Al doilea domeniu este industria extractivă (exploatarea de pietriș din albia Dunării), care deține 11,63%, urmat de construcții (8,15%), comerț (7,72%) și industria prelucrătoare care deține 6,41%. Gradul de urbanizare este redus, de 29,08%, ceea ce denotă că diversificarea domeniilor de activitate este dependentă de sprijinul semnificativ al sectoarelor

economice non-agricole. De asemenea, următoarele patru domenii de activitate au o pondere foarte redusă în raport cu agricultura. Trendul urmat între anii 2011-2015 de agricultură evidențiază că aceasta se află în declin, la fel ca și construcțiile. Domeniile principale care înregistrează creșteri peste media națională sunt industria extractivă și comerțul, urmate de industria prelucrătoare ce are un trend de creștere mai lent.

Județul *Mehedinți* are cel mai mare grad de cuprindere a populației civile active în agricultură (39,98%), industria prelucrătoare (13,49%), comerț (11,48%), construcții (8,66%) și învățământ (4,53%). Diferența dintre principalul sector de activitate și celelalte este foarte mare, ceea ce denotă influența agriculturii în ocuparea forței de muncă. Numărul de locuri de muncă din agricultură s-a redus între anii 2011-2015, iar în acest județ se constată o cerere semnificativă de locuri de muncă din partea populației, pe fondul unei oferte insuficiente. În mai multe domenii de activitate se constată creșterea numărului de persoane angajate pe fondul scăderii veniturilor. Comerțul și construcțiile au înregistrat trenduri de creștere pozitive, însă influența pe care au în prezent asupra forței de muncă este redusă.

În județul *Olt*, domeniile în care se află ocupată cea mai mare parte a populației civile active sunt: agricultura (42,19%), industria prelucrătoare (19,08%), comerțul (9,96%), construcțiile (5,79%) și învățământul (4,36%). Se constată că principalul domeniu de activitate este cu mult superior celorlalte domenii de activitate economică. Dezvoltarea economică presupune diversificarea activităților economice, astfel încât domeniile din sectorul secundar și terțiar să depășească gradul de ocupare actual în detrimentul ocupării în agricultură.

În județul *Teleorman* există cel mai mare grad de ocupare în agricultură, ce ajunge la aproape jumătate din populația activă civilă, de 49,50%. Al doilea domeniu de activitate este industria prelucrătoare (13,66%), al treilea domeniu este (comerțul), al patrulea domeniu este învățământul (3,77%), iar al cincilea domeniu este sănătatea și asistența socială (3,49%). Problemele de ocupare sunt generate de declinul ocupării în agricultură și de trendurile lente sau inconstante ale celorlalte domenii de activitate.

La nivel de regiune se constată că în județele Călărași, Giurgiu, Mehedinți, Olt și Teleorman pe primele locuri, din punct de vedere al gradului de ocupare, se află domenii de activitate unde locurile de muncă sunt ocupate preponderent de bărbați. Integrarea femeilor pe piața muncii în aceste județe este mai dificilă și presupune măsuri specifice.

	<i>Bulgaria</i>	<i>Vidin</i>	<i>Vratsa</i>	<i>Montana</i>	<i>Pleven</i>	<i>Veliko Tarnovo</i>	<i>Razgrad</i>	<i>Ruse</i>	<i>Silistra</i>	<i>Dobrich</i>
Agriculture, forestry and fishing	3,15	5,89	5,50	5,96	6,91	6,10	10,33	5,01	12,18	11,92

Mining and quarrying	1,04	0	0,00	0,30	0,00	0,19	0	1,81	0	0
Manufacturing	22,58	19,69	19,53	31,68	28,18	30,27	28,54	33,80	20,62	20,08
Electricity, gas, steam and air conditioning supply	1,34	0,22	0	1,28	0	0,73	0	0,50	0	0
Water supply; sewerage, waste management and remediation	1,59	3,88	2,39	2,72	1,77	1,46	1,87	1,20	2,70	2,23
Construction	5,46	3,41	5,07	3,70	3,79	4,43	3,91	3,69	4,74	4,22
Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	16,49	13,17	12,87	13,71	15,10	14,69	13,52	15,04	16,91	15,88
Transportation and storage	6,42	6,72	6,18	7,00	5,57	6,46	5,95	8,32	3,76	4,04
Accommodation and food service activities	5,04	4,07	3,26	3,32	2,48	3,98	2,61	3,24	3,15	9,78
Information and communication	3,74	0,81	0,76	0,50	0,58	1,31	0,23	1,13	0,51	0,60
Financial and insurance activities	2,50	0,92	0,89	0,52	1,33	0,99	0,79	1,20	0,73	0,71
Real estate activities	1,03	0,56	0,67	0,43	0,88	0,78	0,39	0,64	0,98	0,91
Professional, scientific and technical activities	3,38	1,23	0,95	0,98	1,88	1,21	1,28	1,86	0,90	2,17
Administrative and support service activities	4,91	3,15	2,60	2,54	2,84	2,37	3,28	2,81	2,95	3,23
Public administration and defence; compulsory social security	4,90	10,42	7,07	7,76	5,48	5,84	5,73	3,76	6,63	4,95
Education	7,20	10,65	9,97	9,44	9,84	9,17	10,49	6,57	11,37	8,66
Human health and social work activities	6,06	11,48	8,78	8,99	9,52	6,66	7,42	5,90	9,15	6,60
Arts, entertainment and recreation	1,55	1,35	0,86	0,99	1,25	1,83	1,86	1,50	0,81	1,42
Other service activities	1,63	2,38	1,21	1,17	1,10	1,55	1,51	1,73	1,36	1,76
Total	100,0	100,0	88,61	100,0	98,17	100,0	99,71	100,0	99,46	99,18
	0	0	*	0	*	0	*	0	*	

* Date incomplete

Institutul Național de Statistică din Bulgaria, <http://www.nsi.bg/en/content/6441/statistical-regions-district> - prelucrare date

La nivelul districtelor din regiunea transfrontalieră se observă câteva diferențe, atât din punct de vedere al ierarhiei locurilor de muncă oferite, cât și din punct de vedere al ponderilor pe care le dețin în fiecare district. Acestea pot fi distribuite în două categorii: din prima categorie fac parte districtele Vidin, Vratsa, Silistra și Dobrich care au o structură asemănătoare cu media națională, în timp ce în a doua grupă se plasează districtele Montana, Pleven, Veliko Tarnovo și Razgrad, care au o ierarhie diferită. În prima grupă sunt mai bine reprezentate activități specifice sectorului terțiar, așa cum se observă și în media națională, în timp ce în a doua grupă este mai bine reprezentat sectorul secundar. Direcțiile de dezvoltare pot fi construite în funcție de aceste structuri. În districtul Ruse se constată o structură particulară, unde ponderea funcționarilor publice nu se află în primele trei domenii de ocupare a forței de muncă.

Gradul mare de ocupare în instituțiile publice semnalează că mediul privat se află într-o fază de stagnare sau de dezvoltare lentă a mediului de afaceri.

În domeniul agriculturii se constată că în districtele dunărene există o pondere mai mare a ocupării populației în raport cu media națională. La nivelul Bulgariei media ocupării în agricultură

este de 3,15%, în timp ce districte precum Razgrad, Silistra și Dobrich au procente de 10,33%, 12,18% respectiv 11,92%.

Industria este principalul domeniu în care este ocupată forța de muncă. În cinci din cele nouă districte gradul de ocupare în industrie este peste media națională.

Al treilea domeniu de activitate bine reprezentat în Bulgaria din punct de vedere al ocupării forței de muncă este comerțul cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor. Este un domeniu din sectorul terțiar, al serviciilor, însă deja se observă că ocuparea în regiunea transfrontalieră este sub media națională.

Cadrul general este cel al predominanței sectoarelor primar și secundar, în detrimentul celui terțiar. Având în vedere obiectivele studiului de față, recomandăm ca în elaborarea unei strategii comune să se inițieze măsuri semnificative în direcția dezvoltării sectorului terțiar, în special în dezvoltarea agriculturii și turismului la care trebuie să se adauge facilități pentru entitățile economice ce intenționează să implementeze în activitatea curentă aplicații IT cu scopul creșterii productivității, a promovării și administrării afacerii.

VII. Mediul economic din regiunea transfrontalieră

Mediul economic descrie specificul unei regiuni din punct de vedere al potențialului existent, al productivității muncii și al capacității de asigurare a unei calități a vieții ridicate. Funcționalitatea mediului economic se regăsește într-o serie întreagă de indicatori, precum profitul, ocuparea forței de muncă, veniturile populației etc.

Structura sectoarelor de activitate economică relevă orientarea antreprenorilor locali către domenii cu un randament ridicat și utilizarea forței de muncă înalt calificate sau către domenii unde costurile cu forța de muncă sunt reduse, fiind concentrate către sectorul primar.

Structura agenților economici reprezintă principala formă de exploatare a potențialului existent într-un areal geografic. Eficiența modului în care sunt utilizate resursele existente este o condiție a dezvoltării locale sau regionale.

Principalele trenduri ale agenților economici descriu domeniile de activitate atractive pentru investitori, cele pentru care există resurse materiale și umane și cele care asigură și integrarea forței de muncă pe piața muncii.

Dacă prin companiile mici observăm înclinația către antreprenoriat a populației, în cazul celorlalte categorii de întreprinderi avem de-a face cu stabilitatea, continuitatea și potențialul de dezvoltare. Prin comparația categoriilor de întreprinderi constatăm că există o tendință generală de creștere a numărului întreprinderilor mici și mijlocii și de scădere a întreprinderilor de mari

dimensiuni. Acest fenomen necesită o analiză specializată, întrucât reducerea numărului marilor angajatori se datorează unor fenomene indezirabile ale structurii mediului de afaceri din județele regiunii transfrontaliere.

Industria extractivă este condiționată de existența resurselor naturale. Astfel, resursele naturale condiționează existența întreprinderilor active. Tendința este diferită în funcție de fiecare județ: în județul Călărași s-a înregistrat o creștere a numărului întreprinderilor mici și mijlocii. În județul Constanța numărul de întreprinderi active a crescut la toate categoriile, în județul Dolj a scăzut numărul total al întreprinderilor din acest domeniu, datorat scăderii numărului întreprinderilor mici (0-9 angajați) și a creșterii numărului întreprinderilor mijlocii și menținerii celor foarte mari. În județul Giurgiu a crescut numărul întreprinderilor mici și a scăzut numărul celor mijlocii, în județul Mehedinți a crescut numărul întreprinderilor mici, iar în județul Olt a scăzut numărul întreprinderilor mici. În județul Teleorman numărul întreprinderilor a rămas constant. La nivelul regiunii transfrontaliere se constată că nu sunt acoperite toate categoriile de întreprinderi.

În industria prelucrătoare există o tendință de multiplicare a companiilor mici (0-9 angajați) și de scădere a întreprinderilor mijlocii (10-49 angajați). Trendurile urmate de întreprinderile mari (50-249 angajați) tind să fie negative: atât la nivel național, cât și în județele Constanța, Dolj și Olt se constată reduceri ale numărului acestora, în timp ce întreprinderile foarte mari tind să se multiplice atât la nivel național, cât și în județele Călărași și Dolj, să se mențină constante în județele Constanța, Giurgiu, Olt și Teleorman și să scadă în județul Mehedinți.

Numărul de agenți economici din acest domeniu de activitate are și o semnificație legată de gradul de dezvoltare al unei regiuni și a preocupării pentru implementarea măsurilor legate de politicile europene privitoare la protecția mediului. Mai mult, consumul de apă este un indicator al nivelului de dezvoltare al unei regiuni sau zone. Infrastructura destinată acestor activități economice reprezintă un indicator al consumului de bunuri și servicii moderne.

La nivel național se constată o multiplicare a întreprinderilor active de mici dimensiuni (0-9 angajați), în timp ce întreprinderile mijlocii (10-49 angajați) au înregistrat un declin de dimensiuni reduse. Același trend de scădere se constată și în cazul întreprinderilor mari (50-249 angajați) și foarte mari (250 angajați și peste). La nivel județean se constată particularități locale, în funcție de gradul de urbanizare și de realizare a investițiilor în modernizare.

La nivel național se constată un trend crescător al companiilor mici, mijlocii și mari și un regres al numărului companiilor foarte mari în domeniul „Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare”. În județul Călărași există același trend cu cel național, dar în care firmele mici și mijlocii au trenduri pozitive de o amplitudine mai mică decât media

națională, în schimb ce întreprinderile mari au crescut cu 120,0%. Întreprinderile foarte mari au și ele un trend negativ. În județul Constanța toate categoriile de întreprinderi au trenduri pozitive, cu excepția celor foarte mari. În județul Dolj se află în creștere, peste media națională, întreprinderile mici și mari, și în creștere sub media națională întreprinderile mijlocii. Întreprinderile foarte mari și-au redus numărul. În celelalte județe, Giurgiu, Mehedinți, Olt și Teleorman trendurile crescătoare aparțin categoriilor de întreprinderi mici și mijlocii.

Prin comparație cu influența asupra pieței muncii se constată o creștere a numărului de agenți economici, a veniturilor ce pot fi obținute pe fondul scăderii numărului de salariați și venituri aflate, în ciuda creșterilor, sub media obținută în celelalte activități economice.

Datele generale indică o tendință de creștere a întreprinderilor active în construcții. Cele mai mari creșteri se observă la întreprinderilor mici. În cazul celorlalte categorii de întreprinderi constatăm că trendurile sunt influențate de economia județului și de funcționalitatea pieței imobiliare.

Fiind un sector ce depinde de alți factori, precum nivelul veniturilor populației, atractivitatea serviciilor financiare și nevoia de locuințe, considerăm că actualele trenduri pot fi influențate în orice moment de modificări ale unora dintre cauzele menționate anterior. Mai mult, emigrația tinerilor poate fi un factor destabilizator al pieței construcțiilor, întrucât cererea de locuințe va scădea.

Comerțul este unul dintre principalele domenii de activitate în care sunt angajate femeile. La nivel național tendința este de creștere a numărului întreprinderilor mici și foarte mari și de scădere a întreprinderilor mijlocii și mari. În județul Călărași numărul întreprinderilor mici era în scădere, în timp ce a crescut numărul întreprinderilor mijlocii și mari, ceea ce denotă că activitățile comerciale se află pe un trend ascendent. În județul Constanța a scăzut numărul întreprinderilor mici și mijlocii și a crescut numărul întreprinderilor mari și foarte mari. În județul Dolj a crescut numărul întreprinderilor mici și a scăzut numărul întreprinderilor mijlocii și mari. În județul Giurgiu comerțul se află în dezvoltare așa cum se poate observa din creșterea numărului întreprinderilor comerciale din toate categoriile. În județul Mehedinți întreprinderile comerciale se află în regres datorită trendului negativ al tuturor categoriilor. În județul Olt a crescut numărul întreprinderilor mici concomitent cu scăderea numărului întreprinderilor mijlocii și mari. În județul Teleorman, toate categoriile de întreprinderi ce activează în comerț se află pe un trend descendent, ceea ce denotă un declin al acestui sector economic.

Trendul general este de creștere semnificativă a întreprinderilor ce activează în transporturi și depozitare. Media națională a fost de 31,64%, fiind depășită în județele Dolj, Olt și Teleorman. În județele Călărași, Constanța, Giurgiu și Mehedinți trendul crescător se află sub media națională. În

cazul județului Constanța trendul de 14,04% se poate datora și unei piețe acoperite suficient. Numărul de întreprinderi active este de 2299, cel mai ridicat în comparație cu județele din zona transfrontalieră. În cazul întreprinderilor mici (0-9 angajați) se constată o creștere semnificativă în toate județele. În cazul întreprinderilor mijlocii (10-49 angajați) se constată creșteri în județele Constanța și Teleorman, în timp ce în județele Călărași, Dolj, Giurgiu, Mehedinți și Olt trendurile sunt descendente. Întreprinderile mari înregistrează creșteri în județul Dolj și scăderi în județele Constanța și Giurgiu, în timp ce în județele Călărași, Mehedinți, Olt și Teleorman numărul acestora este constant. În cazul întreprinderilor foarte mari există creșteri în județul Giurgiu și stagnări în județele Constanța și Dolj. Se observă că această categorie de întreprinderi active nu există în celelalte județe.

Afacerile în domeniul hotelier și restaurante este conexat cu turismul și investițiile în turism. Trendul general este de creștere a numărului acestor întreprinderi atât la nivel național, cât și la nivelul județelor din regiunea transfrontalieră, cu excepția județului Teleorman, unde trendul general este negativ.

În cazul întreprinderilor de mici dimensiuni (0-9 angajați) există un trend ascendent în șase din cele șapte județe, singurul județ cu un trend negativ fiind Teleorman. În cazul întreprinderilor mijlocii (10-49 angajați) trendul este negativ doar în județul Mehedinți. Întreprinderile mari și foarte mari nu sunt prezente în toate județele, însă în județul Constanța numărul acestora a crescut cu 43,75%, ceea ce denotă o creștere semnificativă a investițiilor în turism, în timp ce în județele Mehedinți și Teleorman aceste investiții s-au dublat. Întreprinderi foarte mari de turism există doar în județul Constanța, unde numărul acestora s-a dublat.

Domeniul „Informații și comunicații” este unul dintre domeniile de vârf, ce are un rate ale profitului foarte ridicate, iar forța de muncă este înalt calificată. La nivel național se constată că întreprinderile active din acest sector s-au multiplicat în toate categoriile, cu cea mai mare creștere în rândul întreprinderilor foarte mari, cu mai mult de 250 angajați. În regiunea transfrontalieră există un singur județ cu întreprinderi active din toate categoriile. Trendul este crescător în cazul întreprinderilor mici și neschimbat în cazul întreprinderilor mari și foarte mari. În județul Călărași predomină întreprinderile mici, al căror trend este crescător, în timp ce întreprinderile mijlocii s-au redus aproape la jumătate. În județul Constanța se înregistrează creșteri la toate categoriile de întreprinderi existente. În județul Giurgiu există creșteri ale întreprinderilor mici și un trend stagnant al întreprinderilor mari. În județul Mehedinți există creșteri ale întreprinderilor mici și un regres al întreprinderilor mijlocii. În județul Olt există trenduri pozitive în cazul tuturor categoriilor existente. În județul Teleorman trendul întreprinderilor mici și mijlocii este în scădere, în timp ce a crescut la nivelul întreprinderilor mari. Predominanța întreprinderilor de mici dimensiuni și faptul

că în cea mai mare parte a județelor nu există toate categoriile de întreprinderi evidențiază că potențialul acestui domeniu de activitate este subdezvoltat și, probabil, nevoile din fiecare județ sunt acoperite de întreprinderi din județele învecinate.

Menționăm că numărul întreprinderilor din domeniul informațiilor este condiționat de existența specialiștilor. Regiunea transfrontalieră are doar două centre universitare puternice (Craiova și Constanța) și se învecinează cu cel mai mare centru universitar din țară, București. Migrația și stabilirea în altă regiune poate fi cauza unui ritm de dezvoltare mai lent al acestui domeniu de activitate economică.

Trendurile angajărilor, a întreprinderilor active și a veniturilor realizate de salariați în diferite sectoare economice evidențiază tendințele dintr-o anumită perioadă de timp. Însă stabilitatea mediului economic și tendințele viitoare sunt dependente de modul în care funcționează întreprinderile active din fiecare județ. Cifra de afaceri indică potențialul de creștere a locurilor de muncă, de multiplicare a agenților economici din diferite domenii de activitate, rentabilitatea obținută în anumite sectoare economice și potențialul de dezvoltare a mediului economic. Astfel, creșterea sau scăderea cifrei de afaceri semnalează tendințele pozitive sau negative dintr-un sector economic.

La nivel național se constată că cele mai importante domenii, industria, comerțul, construcțiile și alte servicii au un trend pozitiv, cifra de afaceri de 1177483 milioane RON reprezentând o creștere cu 16,91% între anii 2011-2015. Aceeași creștere se înregistrează și în majoritatea județelor din regiunea transfrontalieră, cu excepția județului Mehedinți, unde trendul este negativ.

În *industria extractivă* cifra de afaceri are un trend pozitiv la nivel național, la fel ca și în județele Călărași, Dolj, Giurgiu, Olt și Teleorman. Atrage atenția trendul care este cu mult peste medie din județele Călărași, Dolj, Olt și Teleorman, ceea ce denotă o creștere accelerată a cifrei de afaceri din acest domeniu.

Industria prelucrătoare este unul din domeniile cu valori importante ale cifrei de afaceri. La nivel național creșterea a fost de 18,21%. În toate județele industria prelucrătoare deține o pondere importantă din totalul cifrei de afaceri. În cinci din cele șapte județe trendul cifrei de afaceri este pozitiv, iar în județele Constanța și Teleorman acesta este negativ. În primul caz, ponderea cifrei de afaceri este cea mai ridicată în raport cu celelalte județe. Scăderea de 2,77% se poate datora atingerii unui plafon maxim al activităților din acest domeniu. În cazul județului Teleorman poate exista un regres datorat reconfigurării sectoarelor economice. Acest sector de activitate ocupă locul al doilea ca pondere în rândul domeniilor, iar regresul se poate datora și creșterii semnificative a cifrei de afaceri în industria extractivă, distribuția apei și informații și comunicații.

Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat are un trend negativ al cifrei de afaceri la nivel național. Trenduri negative se observă și în județul Călărași (-84,62%), Dolj (-9,52%), Giurgiu (-5,00%), Mehedinți (-78,08%) și Olt (-66,7%). În județele Constanța și Teleorman se înregistrează creșteri ale cifrei de afaceri din acest domeniu, de 36,52%, respectiv 11,11%.

În domeniul *Distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare* se observă scăderi ale cifrei de afaceri atât la nivel național (-22,08%), cât și în județele Călărași (-62,92%), Constanța (-52,84%), Dolj (-25,67%); Mehedinți (-82,93%) și Olt (-40,38%). În județele Giurgiu și Teleorman cifra de afaceri a crescut cu 25,53%, respectiv 66,67%.

În construcții se observă o ușoară creștere a cifrei de afaceri la nivel național (2,46%), la fel ca în județele Dolj (11,61%), Giurgiu (31,86%), Olt (12,01%) și Teleorman (5,91%). În celelalte județe cifra de afaceri a scăzut astfel: Călărași, cu 16,37%, Constanța, cu 6,27% și Mehedinți, cu 20,64%. Aceste trenduri denotă că ieșirea din criza financiară se realizează diferențiat în funcție de județ.

Comerțul este unul dintre cele mai importante domenii de activitate economică. La nivel național comerțul deține cea mai mare cifră de afaceri. Creșterea din perioada 2011-2015 a fost de 15,63%. Acest domeniu de activitate a înregistrat creșteri ale cifrei de afaceri și în județele regiunii transfrontaliere astfel: în județul Călărași a crescut cu 61,98%, în județul Constanța a crescut cu 9,33%, în județul Dolj a crescut cu 36,67%, în județul Giurgiu a crescut cu 35,58%, în județul Mehedinți a crescut cu 9,14%, în județul Olt a crescut cu 35,71%, iar în județul Teleorman a crescut cu 11,66%.

Domeniul „Transport și depozitare” are trenduri diferite în județele analizate. La nivel național acest domeniu are o cifră de afaceri în creștere, de 37,14%. Trendurile de creștere sunt vizibile în județele Constanța (22,47%), Olt (59,52%) și Teleorman (14,63%). În județele Călărași, Constanța și Giurgiu acest domeniu de activitate deține poziția a treia în ponderea cifrei de afaceri județene, însă are un trend negativ în județele Călărași și Giurgiu. Se constată o creștere semnificativă în județul Olt, de 59,52% și scăderi în județele Dolj (-2,58%) și Mehedinți (-49,01%).

Cifra de afaceri din domeniul „Hoteluri și restaurante” este în creștere atât la nivel național, cât și în șase din cele șapte județe din regiunea transfrontalieră. Singura excepție este constituită de județul Teleorman unde trendul cifrei de afaceri în acest domeniu este negativ. Trendul cifrei de afaceri din județele Călărași (68,42%), Constanța (70,36%) și Olt (67,31%) este peste media națională, ceea ce denotă faptul că acest domeniu este de interes pentru mediul de afaceri și există potențial pentru continuarea acestei direcții.

Cifra de afaceri din domeniul „Informații și comunicații” are un trend pozitiv în toate județele regiunii transfrontaliere. Trendurile din perioada 2011-2015 denotă că cifrele de afaceri au crescut constant, în șase din cele șapte județe fiind în primele trei domenii din punct de vedere al creșterii cifrei de afaceri, iar valorile înregistrate situându-se peste media națională. Singura creștere aflată sub media națională și care nu se află în primele trei trenduri de creștere se poate observa în județul Călărași.

Ultimul domeniu pentru care sunt disponibile date statistice privitoare la cifra de afaceri este „Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor”. Trendurile urmate de cifra de afaceri sunt pozitive în cinci din cele șapte județe. Depășirea crizei economice va îmbunătăți, probabil, trendurile actuale atât la nivel național, cât și la nivel județean.

Precizăm că în mare parte ponderea cifrei de afaceri este generată de întreprinderi active ce se află în rândul companiilor foarte mari, mari și mijlocii. Astfel, structura predominantă actuală, unde ponderea majoritară este deținută de întreprinderile mici și unde anumite domenii de activitate nu sunt acoperite de întreprinderi mari și foarte mari, poate fi înțeleasă ca deținând un potențial încă neexploatat suficient din punct de vedere economic. Dezvoltarea întreprinderilor active existente și trecerea spre clase de mărime mai mari va duce cu siguranță la creșterea cifrelor de afaceri și, implicit, la îmbunătățirea condițiilor de piața muncii.

Investițiile realizate în diferite domenii de activitate au semnificații complexe în înțelegerea atractivității unei regiuni. Analiza statistică a investițiilor realizate are rolul de a releva domeniile economice de interes pentru investitori și potențialul de creștere. Este ușor de înțeles că o investiție este precedată de studii de fezabilitate, analize de piață și potențial material sau uman. Astfel, prin analiza statistică a datelor centralizate, se poate contura un tablou general al atractivității unui domeniu de activitate economică dintr-un areal geografic.

Investițiile în industrie, comerț, construcții și alte servicii relevă un trend negativ în județele Călărași, Dolj, Giurgiu, Mehedinți și Olt. În județele Constanța și Teleorman se observă trenduri generale pozitive, în ambele cazuri peste media națională.

Industria extractivă reprezintă un domeniu de interes atât la nivel național, cât și în cinci din cele șapte județe ale regiunii. În județele Giurgiu, Mehedinți și Teleorman investițiile sunt mult mai mari în raport cu media națională, iar în județul Olt este apropiată de aceasta.

Trendurile investițiilor în industria prelucrătoare relevă o piață stagnantă și care nu prezintă un interes semnificativ pentru potențialii investitori. În afară de județul Mehedinți, toate trendurile au valori negative. Din perspectiva potențialului de ocupare a forței de muncă, aceste prognoze denotă o limitare a ofertei de locuri de muncă pe viitor.

În domeniul „Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat” există un declin al investițiilor realizate la nivel național. Acest domeniu s-a dovedit atractiv în județele Constanța, Giurgiu și Teleorman.

Domeniul „Distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare” a fost atractiv la nivel național, unde investițiile au crescut cu 134,97%, în județul Constanța, unde investițiile au crescut cu 307,94% și în județul Mehedinți, cu o creștere de 400,00%.

Construcțiile au fost mai puțin atractive pentru investitori, atât la nivel național, cât și regional, cu excepția județului Olt, unde investițiile au crescut cu 18,42%.

Domeniul „Comerț cu ridicata și amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor” a fost atractiv în județele Călărași și Dolj unde s-au înregistrat trenduri pozitive.

Investițiile în „Transporturi și depozitare” au crescut la nivel național cu 46,05% și în județele Constanța (150,58%), Dolj (77,11%), Giurgiu (111,29%), Olt (127,27%) și Teleorman (60,00%).

Investițiile în „Hoteluri și restaurante” au fost în creștere la nivel național (11,68%) și în județele Călărași (950,00%), Constanța (38,26%), Dolj (168,00%), Giurgiu (133,33%) și Teleorman (225,00%). În județele Mehedinți și Olt acestea au fost constante.

Trendul de dezvoltare al domeniului „Informații și comunicații” este dovedit și prin creșterea investițiilor: la nivel național a crescut cu 10,93%, în județul Călărași a crescut cu 600,00%, în județul Constanța a crescut cu 13,04%, în județul Dolj a crescut cu 28,57%, în județul Giurgiu a crescut cu 20,00%, în județul Mehedinți a crescut cu 33,33%, în județul Olt a crescut cu 100,00%, iar în județul Teleorman a crescut cu 100,00%.

În domeniul „Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor” au crescut investițiile la nivel național cu 98,73%, în județul Călărași cu 36,36% și în județul Dolj cu 60,98%. În județul Constanța acestea au rămas constante.

Prin investițiile realizate în perioada 2011-2015 se observă că investițiile în județele din regiunea transfrontalieră urmează, în general, trendul de la nivel național, ceea ce denotă că sistemele economice județene sunt conexe la cele naționale. Distribuția agenților economici este diferită în județele regiunii, în funcție de particularitățile județene, însă se poate constata că investițiile în anumite domenii de activitate au un volum ce tinde să acopere potențialul economic neacoperit prin activitățile economice la un nivel apropiat de media națională.

În Bulgaria, *Vidin* este una dintre regiunile cu cea mai puțin dezvoltată economie din țară. În ciuda revenirii pozitive pe piața muncii în ultimul an, salariile și nivelul de trai rămân scăzute. Absorbția ridicată a fondurilor europene nu reușește să compenseze investiția privată limitată, iar

unul dintre proiectele majore este suspectat de abuz. Nivelurile scăzute ale impozitelor și taxelor locale nu sunt suficiente pentru a crea un mediu de afaceri bun, infrastructura nesatisfăcătoare și dezvoltarea îndelungată a serviciilor administrative scăzând în cealaltă direcție. Vidin este zona în care tendințele demografice negative din Bulgaria sunt cele mai pronunțate și este singura cu o populație medie anuală mai mică de 100 000 de persoane.

Districtul Vidin se distinge prin:

- locația geografică strategică, condiție prealabilă pentru dezvoltarea transportului și a logisticii. Aici este al doilea pod peste Dunăre între Bulgaria și România;
- condițiile de cooperare transfrontalieră cu România și Serbia;
- un mediu relativ curat - o destinație turistică atractivă;
- terenuri agricole bune și condiții pentru dezvoltarea agriculturii.

Pe de altă parte, domeniul trebuie să sporească abilitățile forței de muncă, să îmbunătățească infrastructura, să sporească productivitatea întreprinderilor.

Conform planurilor de dezvoltare ale raionului Vidin, sectoarele cele mai promițătoare sunt:

- turism - rural, vânătoare;
- transport și logistică;
- agricultură;
- producția de alimente și băuturi;
- industria minieră - materiale inerte. Sectorul serviciilor este dominat de structura economică a zonei, urmată de sectorul agrar și de industrie. Solurile fosile și climatul favorabil determină o agricultură bine dezvoltată. TIC sunt foarte puțin dezvoltate în domeniu, în special prin microîntreprinderi și întreprinderi mici care susțin hardware și marketing și publicitate pe internet.

Vidin este una dintre regiunile cu cel mai mic PIB pe cap de locuitor - 6034 BGN, comparativ cu 11 574 BGN pentru țară. Nivelul scăzut al dezvoltării economice se reflectă și în valoarea veniturilor. Salariul mediu brut al angajaților în anul 2015 este de 6663 BGN, ceea ce este cu aproximativ 1/3 mai mic decât media pentru țară. În anul 2016 venitul mediu anual pe membru de gospodărie este mai mic decât în Montana, Kardzhali și Silistra. Venitul salarial reprezintă doar 45% din venitul total al gospodăriei medii din zonă la 57% pentru țară.

În ultimii ani, ponderea populației care trăiește sub pragul sărăciei naționale a scăzut treptat, dar rămâne aproape de două ori mai mare decât media pe țară (în mod corespunzător 38,1% față de 21,8%). Ponderea persoanelor care trăiesc cu privire materială este de 38,4%, cu o medie de 33,1% pentru țară.

Vidin este una dintre zonele cu cel mai mic număr de întreprinderi nefinanciare în comparație cu populația. În anul 2014, costurile întreprinderilor pentru achiziționarea de imobilizări corporale se ridică la 87 milioane lei, ceea ce reprezintă una dintre cele mai mari valori din ultimii 15 ani. Cu toate acestea, Vidin, Montana și Pernik sunt singurele trei zone în care costul achiziției de imobilizări corporale este mai mic de 1.000 de lire pe persoană. După o creștere în 2012 în ultimii doi ani, investițiile străine directe în regiune au scăzut cu aproape 10 milioane de euro.

În același timp, Vidin este unul dintre cele patru districte (împreună cu Gabrovo, Lovech și Burgas) cu gradul cel mai ridicat de absorbție a fondurilor europene. Cele mai mari rate sunt obținute de municipalitățile Vidin și Belogradchik, iar cel mai mic este Novo Selo și Gramada, acesta din urmă fiind singurul municipiu din întreaga țară fără fonduri utilizate ca beneficiar în cadrul programelor operaționale ale UE.

În pofida unor evoluții pozitive din ultimii ani, dezvoltarea infrastructurii regiunii Vidin se situează în spatele nivelurilor medii ale țării.

Densitatea rețelei rutiere din regiunea Vidin (20,3 km / 100 km²) este mai mare decât media țării (17,8 km / 100 km²). În același timp, doar 12% din drumurile din zonă sunt de primă clasă (18% pentru țară), iar pardoselile rutiere în stare bună sunt cu 8,4 puncte procentuale mai mici decât media țării (40,7%).

În 2016, mai puțin de jumătate din gospodării (48,0%) din zonă au acces la internet și mai puțin de jumătate (49,0%) dintre persoanele cu vârste cuprinse între 16 și 74 ani au folosit internetul în acel an. Nivelurile medii pentru țară sunt de 59,1 și, respectiv, de 60,3%

Montana este zona cea mai puțin atractivă pentru investitorii străini, iar municipalitățile din zonă nu pot compensa lipsa investițiilor private cu o absorbție ridicată a fondurilor europene.

Regiunea este una dintre cele mai afectate de criza demografică din țară. Sistemul de învățământ reușește să acopere o proporție relativ mare a celor care fac obiectul educației, însă scăderea ratingurilor matricelor obligatorii indică o scădere a calității. Calitatea asistenței medicale este aproape de media țării, iar mediul înconjurător este într-o stare relativ bună.

Zona se distinge prin:

- amplasarea geografică strategică, condiție prealabilă pentru dezvoltarea transportului și a logisticii;
- condițiile de cooperare transfrontalieră cu România și Serbia;
- un mediu relativ curat - o destinație turistică atractivă
- terenuri agricole bune și condiții pentru dezvoltarea agriculturii.

Conform planurilor de dezvoltare, sectoarele cele mai promițătoare sunt:

- turism - rural, vânătoare;
- transport și logistică;
- agricultură;
- producția de alimente și băuturi;
- construirea de mașini.

Ca și în regiunea Vidin, dezvoltarea economică a Montanei este considerabil în urma nivelurilor medii pentru țară. PIB pe cap de locuitor în 2015 se ridică la 6611 de lei, ceea ce este mai mult cu 40% mai mic decât media pe țară.

Deși există zece zone în țară în care salariul mediu brut brut al angajaților în cadrul contractelor de muncă și de servicii este mai mic decât în Montana (7499 BGN în 2015), potrivit datelor NSI, venitul gospodăriilor este unul dintre cele mai mari - țară. Principalul motiv pentru aceasta este ocuparea redusă a populației. Deși salariile nu sunt printre cele mai scăzute din țară, ele reprezintă doar 33% din venitul gospodăriei. Această cotă este cea mai mică din țară și mult mai mică decât media țării (56,1%).

Veniturile scăzute sunt, de asemenea, principala cauză a sărăciei semnificative în zonă. Ponderea relativă a populației sărace față de pragul sărăciei pentru țară este de 41,6%, valori mai mari fiind observate doar la Kardjali și Pazardzhik.

Încă din 2015, Montana a devenit zona cu cea mai mare proporție de PPS acumulate și numărul populațiilor locale. Investițiile străine directe (ISD) în întreprinderile din sectorul nefinanciar din regiunea Montana până în 2016 se ridică la 27,4 milioane EUR, în scădere cu 20,1% față de 2015. Ponderea acestora în volumul total al investițiilor străine realizate în țară este de 0,1%, iar 4,4% din ISD în regiunea Nord-Vest. Pe mărimea investițiilor străine, raionul Montana este ultimul loc din țară. Spre deosebire de alte zone mai puțin dezvoltate, cum ar fi Vidin și Lovech vecine, municipalitățile din Montana nu reușesc să depășească media ritmului de absorbție a fondurilor europene. În aceste medii, nu este surprinzător faptul că singura zonă în care activitatea antreprenorială este mai slabă este regiunea Kardzhali.

Densitatea rețelei rutiere și a căilor ferate din zonă este puțin mai mică decât media țării - 17,8 km / 100 km² și respectiv 3,6 km / 100 km / h. Diferențele în dezvoltarea infrastructurii provin în principal din liniile de mare viteză. Singura zonă în care ponderea autostrăzilor și a drumurilor de primă clasă este mai mică este Smolyan, unde infrastructura rutieră este subdezvoltată datorită

terenului montan. În anul 2015, 31,4% din trotuarul din zonă este în stare bună, care, deși este cel mai ridicat în ultimii șase ani, este mai mic decât cel al țării (40,7%).

Și în 2016, Montana rămâne una dintre zonele cu cea mai mică pondere a gospodăriilor cu acces la Internet - 36,8%. Niveluri mai scăzute se înregistrează doar la Vratsa și Târgoviște.

Economia districtului *Vratsa* se distinge printr-un profil industrial predominant. Institutul de Economie de piață identifică industria prelucrătoare ca fiind sectorul cu cea mai mare pondere în economia locală. Conform numărului de persoane angajate în 2016, printre cele mai importante întreprinderi din industria prelucrătoare din municipiul Vratsa se numără Holcim (producția de ciment), uzina de prelucrare a metalelor ZMM și centrala metalurgică Centromet. Mai mulți producători mari de textile și îmbrăcăminte - RBO, Chimbidium și Vratitsa Vratza, precum și cei din industria alimentară - Lalov și Vachev (produse din carne) și SG Dyagant - Dimitrov și Grigorov (pâine și produse din paste) lucrează de asemenea în municipiu.

În 2016, piața forței de muncă din Vratsa se dovedește a fi o criză profundă, însă ocuparea forței de muncă este a doua cea mai mică din țară. Acest lucru are un impact negativ asupra veniturilor și condițiilor de viață din zonă care rămân scăzute. Regiunea înregistrează o absorbție relativ ridicată a fondurilor UE, însă fluxul investițiilor străine continuă. Infrastructura nu este bine dezvoltată, cu doar 15% din drumuri în stare bună.

Vratsa se numără printre zonele în care creșterea populației este cea mai rapidă. Majoritatea indicatorilor privind starea educației și a sănătății se apropie de media țării. Zona este în urma dezvoltării rețelei de canalizare și a construcției de stații de tratare a apelor reziduale.

Zona se distinge prin:

- amplasarea geografică strategică, condiție prealabilă pentru dezvoltarea transportului și a logisticii;
- condițiile de cooperare transfrontalieră cu România și Serbia;
- dezvoltarea energiei;
- condițiile de dezvoltare a agriculturii.

Pe de altă parte, domeniul trebuie să sporească abilitățile forței de muncă, să îmbunătățească infrastructura, să sporească productivitatea întreprinderilor.

Conform planurilor de dezvoltare, sectoarele cele mai promițătoare sunt:

- turism - peșteră (peștera Ledenika), rural, vânătoare;
- transport și logistică;
- agricultură;
- energie electrică;

PIB-ul pe cap de locuitor în anul 2015 se ridică la 9494 BGN, cu o medie de 11.574 BGN pe țară. Datorită salariilor mari din centralele nucleare de la Kozlodui există doar două domenii în care salariul mediu brut brut al angajaților este mai mare decât cel din Vratsa (9861 BGN în 2016). Acestea sunt capitala (13 542 BGN) și Stara Zagora (10 035 BGN). Cu toate acestea, nivelul de trai din zonă este scăzut din cauza structurii defavorabile a vârstei și a locurilor de muncă scăzute, adică salariul ridicat este obținut de o proporție relativ mică a populației. Ponderea atât a populației care trăiește cu privire materială (42,7%), cât și a populației sărace față de pragul sărăciei naționale (27,1%) rămâne mai mare decât media țării - 33,1%, respectiv 21,8%.

Până la sfârșitul anului 2016, volumul investițiilor străine directe a scăzut la 138 milioane, cel mai scăzut după anul 2007. Proporția populației este de 795 EUR / persoană, aproape de patru ori mai mică decât media țării. Cu toate acestea, costul de achiziție a imobilizărilor corporale a crescut la 2152 BGN pe cap de locuitor în 2016, depășind astfel vârful anterior de 1909 BGN / persoană din 2010.

Municipalitățile din regiune realizează o absorbție relativ ridicată a fondurilor UE - 161,5 milioane de lei până în 2016. În proporție de populație, aceasta este de 930 BGN / persoană, în medie, de 689 BGN / persoană pentru țară. Majoritatea fondurilor sunt utilizate de municipalitățile Mezdra (1414 BGN / persoană) și Vratsa (1227 BGN / persoană), iar cel mai mic - Borovan (43 BGN / persoane).

Deși densitatea rețelei rutiere este apropiată de cea a țării (17,8 km / 100 km), ponderea autostrăzilor și a drumurilor de primă clasă este scăzută - 10,3% în 2016, cu o medie de 18,1% pentru țară. Calitatea suprafeței drumului continuă să se deterioreze, cu doar 15,0% în stare bună în 2015, ceea ce reprezintă cea mai mică pondere în întreaga țară. Vratsa este, de asemenea, zona cu cea mai mică pondere a gospodăriilor cu acces la Internet și a doua cea mai mică pondere a utilizatorilor de internet în 2016. Valorile zonelor sunt de 31,1%, respectiv de 30,2% și sunt de aproximativ 2 ori mai mari decât cele de la nivel național.

În districtul Pleven condițiile de trai sunt mai ridicate datorită veniturilor și revigorării pieței muncii. Investițiile au depășit perioada anterioară crizei, însă nu s-a ajuns la media națională. Există o absorbție satisfăcătoare a fondurilor europene, însă pe plan local există un nivel ridicat al impozitării, iar administrația publică este dezvoltată insuficient.

Din punct de vedere demografic, scăderea populației este mai lentă decât în alte regiuni ale țării, iar grupele de vârstă se află într-un echilibru mai bun. Învățământul este în declin, existând rate ridicate ale abandonului școlar. Asistența medicală este corespunzătoare, însă nu se acordă atenția necesară protecției mediului.

Zona se distinge prin:

- amplasarea geografică strategică, condiție prealabilă pentru dezvoltarea transportului și a logisticii;
- condițiile de cooperare transfrontalieră cu România și Serbia;
- un mediu relativ curat - o destinație turistică atractivă;
- teren agricol foarte bun și condiții pentru dezvoltarea agriculturii.

Sunt necesare eforturi pentru creșterea calificării forței de muncă, îmbunătățirea infrastructurii și creșterea productivității întreprinderilor.

Conform planurilor de dezvoltare, sectoarele cele mai promițătoare sunt:

- industria;
- comerțul, repararea și întreținerea autoturismelor și motocicletelor, a bunurilor personale și a bunurilor de uz casnic;
- producția și distribuția energiei electrice și termice;
- transport, depozitare și comunicații;
- construcții.

Câștigul mediu anual pe persoană în Plevna este de 5.445 BGN în 2016, cu 14% mai mare decât media pe țară și cu 602 BGN mai mult decât în anul precedent. Salariul mediu brut anual este de 7400 BGN, sau cu 25% mai mic decât cel al țării, dar acest lucru este compensat de veniturile gospodăriilor din alte activități și de ponderea relativ ridicată a pensiilor.

Zona este caracterizată de niveluri relativ scăzute de sărăcie. În anul 2016, ponderea persoanelor care dețineau o locuință a fost de 29,3%, iar proporția persoanelor aflate sub pragul relativ de sărăcie față de restul țării - 10,0%. Ambele valori sunt mai mici decât mediile naționale. Pentru anul 2016 PIB pe cap de locuitor în regiune se ridică la 6710 leva, comparativ cu 11.574 leva per țară.

Activitatea de investiții din regiune este relativ scăzută pe fondul celor mai multe alte domenii, însă contrar tendințelor predominante, ea a crescut de la criză. În ultimii 3 ani, regiunea raportează, de asemenea, un flux net semnificativ de investiții străine. Cu toate acestea, IME împotriva populației locale (1208 EUR / persoană cumulativ până la sfârșitul anului 2015) continuă să rămână în urmă față de media țării (3006 EUR / persoană). Regiunea se caracterizează printr-o absorbție ridicată a fondurilor europene de către administrațiile municipale. Valoarea sumelor plătite în contractele municipale ca beneficiari în cadrul programelor operaționale se ridică la 822,3 BGN pe persoană până în 2016.

În districtul Veliko Tarnovo veniturile se află sub media țării. În ultimii doi ani însă (2016-2017), piața muncii din regiune a fost în plină expansiune. În plus, cea mai mare creștere a ocupării forței de muncă în țară în 2015 față de anul precedent crizei 2008 se află în regiunea Veliko Tarnovo. Investițiile, deși sub nivelul mediu, au arătat tendința de a scădea în ultimii ani. În 2016, regiunea Veliko Tarnovo a depășit rezultatele medii pentru țară în dezvoltarea e-guvernării și a "ghișeului unic"

Dezvoltarea socială a districtului Veliko Tarnovo este evaluată ca fiind relativ bună. Pe de o parte, procesele demografice continuă să se deterioreze și sunt mult mai puțin favorabile decât cele din țară. Asistența medicală este afectată de lipsa medicilor. Sistemul educațional este semnificativ datorită importanței naționale a Universității Veliko Tarnovo. Zona are resurse turistice semnificative, fiind o destinație populară pentru turismul cultural și istoric.

Districtul se distinge prin:

- poziție favorabilă geografică și de transport;
- structuri bine dezvoltate în domeniul transporturilor, comunicării, energiei și a economiei apei;
- zone semnificative de teren arabil fertil;
- rețeaua hidrografică bună;
- fosile bogate în nemetalifere;
- păstrarea patrimoniului cultural și istoric;
- dezvoltarea echilibrată a complexului de afaceri;
- existența întreprinderilor mici și mijlocii;
- existența instituțiilor de învățământ superior care creează resurse umane înalt calificate;
- o rețea bine dezvoltată de așezări.

Conform planurilor de dezvoltare, sectoarele cele mai promițătoare sunt:

- turism - cultural și istoric și rural;
- hoteluri și restaurante;
- transport și logistică;
- agricultură;
- industrie.

Din punct de vedere al dezvoltării economice, regiunea Veliko Tarnovo se situează sub indicatorii medii ai țării. PIB-ul pe cap de locuitor în regiune a fost în anul 2016 cu aproximativ 1/3 mai mic decât media țării - 7801 BGN față de 11 600 BGN la nivel național.

Veniturile din zonă sunt și ele insuficiente. În 2015, după o creștere semnificativ mai lentă de câțiva ani, acestea au atins 84% din media țării, sau 4180 de lire sterline, un venit mediu anual pe cap de locuitor de 5000 BGN pentru țară. În anul 2016, salariile în domeniu au continuat să crească - cu 5,5% față de anul precedent.

Regiunea Veliko Tarnovo este cu mult sub media țării pentru indicatorii de investiții interne și externe. La sfârșitul anului 2015, în regiune s-au realizat investiții străine în întreprinderi nefinanciare în valoare de 439 EUR pe cap de locuitor, ceea ce este de aproape 7 ori mai mic decât media pe țară.

În același timp, fondurile europene absorbite de la municipalitățile din Veliko Tarnovo, ca beneficiari ai programelor operaționale, depășesc media țării - până în 2016 în Veliko Tarnovo au fost utilizate 746 leva / persoană față de 689 de leva / persoană pentru țară. În regiune, cele mai multe fonduri aveau municipalitățile Pavlikeni, Svishtov și Veliko Tarnovo - aproximativ 1000 BGN / persoană, și cel puțin Polski Trambesh și Suhindol, care au raportat mai puțin de 100 de lire pe cap de locuitor.

În ultimii ani, s-au făcut investiții în următoarele sectoare: comerț și reparații, producție, transport și comunicații și energie electrică, gaze și apă. În mod fundamental, fondurile vizează achiziționarea de mijloace fixe corporale - mașini, echipamente și echipamente de transport, terenuri, clădiri și spații de construcție.

Aproximativ 85% din totalul investițiilor se realizează pe teritoriul municipiilor Veliko Tarnovo, Gorna Oryahovitsa, Svishtov și Elena. Investitorii și lanțurile străine mari precum "E-ON", "Praktiker", "Technomarket Europa", "SBA", Mall Veliko Tarnovo și altele au fost deja stabilite pe teritoriul regiunii. Îmbunătățirea mediului de afaceri este un factor important în atragerea investițiilor străine.

Veniturile scăzute încă plasează Veliko Tarnovo printre zonele cu o pondere relativ ridicată (30,2%) a celor săraci comparativ cu pragul sărăciei. Cota populației care trăiește cu privire fizică depășește, de asemenea, media țării.

Densitatea rețelei rutiere și a căilor ferate este mai mare decât media pe țară, dar ponderea drumurilor și autostrăzilor rămâne mai mică. Ponderea drumurilor de bună calitate este încă extrem de scăzută și chiar scăzută ușor în 2016. În 2016, sub 27% din drumurile din Veliko Tarnovo sunt în stare bună, în medie, aproape 41% în țară. Accesul la internet și ponderea persoanelor din zona care le utilizează se află în creștere în 2016 și este cu puțin mai mare decât media țării.

Districtul Ruse se situează pe locul șase în ceea ce privește produsul intern brut pe cap de locuitor în 2016. Șomajul continuă să scadă și ocuparea forței de muncă crește. Cu toate acestea, investițiile interne și externe, precum și absorbția fondurilor UE de către municipalitățile din

regiune, rămân sub media națională. Calitatea drumurilor rămâne mult sub medie și continuă să se deterioreze. În ultimul deceniu, situația demografică din regiune s-a deteriorat mai repede decât în țară, în principal datorită creșterii naturale negative.

Zona se distinge prin:

- poziție favorabilă geografică și de transport;
- structura de transport și comunicare bine dezvoltată;
- zone semnificative de teren arabil fertil;
- păstrarea patrimoniului cultural și istoric în țară;
- dezvoltarea echilibrată a complexului de afaceri;
- existența întreprinderilor mici și mijlocii;
- existența instituțiilor de învățământ superior care creează resurse umane înalt calificate;

Conform planurilor de dezvoltare, sectoarele cele mai promițătoare sunt:

- turism;
- transport și logistică;
- agricultură;
- industria textila

În 2016, Ruse are cea mai mare creștere a PIB-ului pentru perioada de 5 ani a țării după Stara Zagora, per total fiind de 30%, iar pe cap de locuitor de 41%. Aceasta plasează locul șase în cel mai înalt PIB pe cap de locuitor. Cu toate acestea, PIB-ul pe cap de locuitor în zonă este mai mic decât media țării - 9675 BGN, față de 11 574 BGN/locuitor la nivel național.

Veniturile din regiunea Ruse sunt sub media țării, însă în 2016 ele cresc cu peste 16% (cu o creștere de 3% în țară) la 5303 BGN pe cap de locuitor, dar nu depășesc media națională.

Activitatea de investiții în regiune rămâne sub media națională, în funcție de numărul de întreprinderi nefinanciare în raport cu populația, investițiile interne și externe. Spre sfârșitul anului 2016, PIC-urile au atins aproape 390 de milioane de euro, sau 1,701,8 euro pe persoană, la 3,006,6 euro pe persoană pentru această țară.

Regiunea este, de asemenea, în urma absorbției fondurilor europene de către municipalități ca beneficiari ai programelor operaționale. Până în 2016, fondurile plătite municipalităților din Ruse sunt 472,6 BGN / persoană din populație, la 688,8 persoane pe țară. Cea mai mare sumă de bani pentru populație a absorbit municipalitatea din Byala - 3124,9 BGN / persoană, și cel puțin municipiul Vetovo (57,4 BGN / persoană).

Ruse este un important centru de transport, iar densitatea rețelei rutiere și feroviare este mai mare decât media țării. Ponderea autostrăzilor și a drumurilor de primă clasă în zonă este, de

asemenea, mai ridicată - 21,5% în 2014, față de 18,1% în țară. Cu toate acestea, calitatea drumurilor în zonă este scăzută, iar ponderea pavajei în stare bună scade în 2015, ajungând la 26,0%, față de 40,7% pentru țară. Aici este primul pod peste Dunăre care leagă Bulgaria de România.

Accesul la internet și utilizarea în zonă sunt peste medie în țară. În 2015, 60,9% din gospodăriile au acces la internet (59,1% pentru țară), iar 64,8% au folosit-o în ultimul an (60,3% pentru țară).

În districtul Silistra creșterea PIB-ului în ultimii doi ani a depășit media națională, dar încă se află sub media națională. Dezvoltarea economică relativ scăzută a regiunii este legată de activitatea comercială limitată și de investițiile interne și externe scăzute. Veniturile din gospodării și nivelul salariilor din zonă sunt printre cele mai scăzute din țară, iar în 2015 Silistra rămâne singura zonă cu mai puțin de 50% din populație ce deține un loc de muncă.

Zona se distinge prin:

- poziție favorabilă geografică și de transport;
- zone semnificative de teren arabil fertil;
- existența întreprinderilor mici și mijlocii.

Conform planurilor de dezvoltare, sectoarele cele mai promițătoare sunt:

- turism;
- transport și logistică;
- agricultură;
- fabricarea de produse alimentare și băuturi.

În ultimii doi ani, PIB-ul pe persoană în regiune a crescut într-un ritm mai rapid decât media pe țară, dar rămâne aproape de două ori față de media - 5826 BGN / persoană a populației la 11 574 BGN / persoană pentru țară. Veniturile din gospodării și nivelul salariilor din zonă sunt printre cele mai scăzute din țară. Defalcarea venitului brut al gospodăriei arată că, deși 57% din salarii sunt în țară, 45% în Silistra este rezultatul ocupării scăzute a forței de muncă și a salariilor relativ scăzute în regiune. Pe de altă parte, pensiile din regiune reprezintă 37% din venituri, cu 27% în țară. Salariul mediu brut brut în Silistra este de 7215 de lei, față de 9860 în țară.

Produsul intern brut, veniturile și salariile din regiunea Dobrich continuă să rămână în spatele mediei țării. Restaurarea pieței forței de muncă este dificilă, în ciuda faptului că baza scăzută și structura educațională a forței de muncă este grav agravată. Situația descrisă se referă, de asemenea, la activitatea de afaceri din zonă, precum și la scăderea investițiilor străine. Gestionarea

electronică și serviciile unice sunt relativ bine dezvoltate. Rata de creștere naturală scăzută și emigrarea în creștere a populației nu favorizează imaginea demografică din zonă.

Districtul se distinge prin:

- poziția geografică și de transport favorabilă;
- oportunități de dezvoltare a agriculturii;
- existența întreprinderilor mici și mijlocii.

Conform planurilor de dezvoltare, sectoarele cele mai promițătoare sunt:

- turism care este legat de o frontieră de râu și aproape de mare;
- transport și logistică;
- agricultură;
- fabricarea de produse alimentare și băuturi.

PIB pe cap de locuitor rămâne încă mult sub media țării. În anul 2016, PIB pe cap de locuitor în regiune este de 7802 de lei, comparativ cu 11 574 lv. Media pentru țară. Veniturile și salariile din zonă se situează, de asemenea, în spatele valorilor țării. În anul 2016, salariul mediu brut brut în regiunea Dobrich este de 7581 BGN, la 9860 BGN în țară.

În același timp, în regiunea Dobrich, ponderea populației care trăiește cu privare materială, precum și cea a celor săraci comparativ cu pragul sărăciei în țară continuă să fie mai mică.

Administrațiile locale din domeniu absorb mai puține fonduri europene decât media țării în comparație cu populația. Începând cu anul 2016 valoarea sumelor plătite în contractele municipale ca beneficiari în cadrul programelor operaționale din regiunea Dobrich este de 601,6 BGN / persoană, la 688,8 BGN / persoană pentru țara respectivă. În regiune, cea mai mare sumă de fonduri pentru populație sunt municipalitățile Dobrich-Kavarna și Kavarna, și cel puțin Krushari, Shabla și General Toshevo.

Densitatea rețelei feroviare din zonă este de aproape 3 ori mai mică decât în țară, ceea ce poate fi explicat prin localizarea Dobrichului și a celor două limite de apă ale zonei. Densitatea rețelei rutiere este apropiată de media țării, însă ponderea autostrăzilor și a drumurilor de primă clasă este scăzută. Cu toate acestea, calitatea drumului este similară cu media pe țară. În 2016, 40,0% din drumurile din zonă au o calitate bună a drumurilor de 40,7% pentru țară.

Pe baza analizei sociale și economice a statului municipalităților dunărene, nivelul scăzut al dezvoltării infrastructurii și al conectivității - un factor care împiedică activitatea investițională și migrația forței de muncă între municipalități - este o problemă majoră. Ca urmare, șomajul și atitudinile populației față de migrație rămân fenomene curente.

Trei zone economice sunt formate de-a lungul Dunării - Rousse, Kozloduy și Pleven. Nivelul mediu de salarizare în aceste zone este în creștere mai lentă decât media pentru țară, iar acest lucru este valabil în special pentru municipalitățile care alcătuiesc Zona Economică Kozlodui. Cu toate acestea, există și unele dintre cele mai înalte niveluri ale salariului mediu în 2016 (1465 BGL brut / lună), în principal datorită angajaților din cadrul centralei nucleare de la Kozlodui. Salariile din Ruse (719 BGN) și municipiile din împrejurimi sunt mai apropiate de media țării (878 BGN) decât cele din Pleven (666 BGN).

Între anii 2000 și 2016, populația municipalităților dunărene a scăzut cu aproape 25%, ceea ce este de două ori mai rapid decât media țării. Singura localitate în care tendințele demografice negative nu sunt atât de pronunțate este Ruse, unde declinul populației este de 11%. Alte centre regionale precum Vidin și Silistra pierd aproximativ 30% din populația lor, iar în municipii mai mici, precum Bregovo și Nikopol, declinul este de peste 40%. În 2016, aproape 60% din populația municipalităților dunărene locuiește în Ruse, Vidin, Svishtov și Silistra. Odată cu creșterea naturală negativă, tendințele migratorii au fost observate și în municipalitățile dunărene, iar aceste municipalități pierd în medie peste 1.750 de persoane pe an în ultimii ani. Reținem că există municipalități în care s-a înregistrat o creștere artificială a populației în anumiți ani, însă aceasta nu a fost suficient să schimbe trendurile generale.

O problemă majoră pentru dezvoltarea regiunii, este nivelul scăzut al investițiilor străine directe (ISD). În cele 23 de municipalități aflate de-a lungul fluviului Dunărea, se află aproape 7% din populația țării, dar volumul investițiilor străine directe, către sfârșitul anului 2016, se ridică la doar 1,75% din totalul economiei.

Aproape 75% din totalul ISD sunt concentrate în municipiul Ruse, dar în raport cu populația, nivelul lor total chiar și aici este cu aproape o treime mai mic decât media pe țară de 3000 EUR / persoană (acumulată până la sfârșitul anului 2016). Nu lipsesc exemple de investitori străini cu creșterea cifrei de afaceri și a numărului de angajați, dar, din nou, se concentrează în principal în industria municipiului Ruse. Un alt indicator al activității de investiții - costurile întreprinderilor pentru achiziționarea de imobilizări corporale cresc treptat, dar în 2015 acestea vor rămâne cu 11% sub nivelurile din 2011, precum și sub nivelul mediu al țării. În regiunea de importanță majoră pentru dezvoltarea municipalităților și a mediului de afaceri sunt fondurile din partea Uniunii Europene, furnizate prin programele operaționale, programele de cooperare transfrontalieră și transnațională, Programul de dezvoltare rurală și altele.

VIII. AGRICULTURA

VIII.1. România

Agricultura reprezintă principala ocupație pentru o pondere ridicată a populației din această regiune, formată din județe al căror grad de urbanizare a locuirii este sub jumătate în cinci din cele șapte județe. Dezvoltarea și diversificarea activităților agricole poate reprezenta o soluție pentru integrarea unei forțe de muncă numeroase, în special cu un nivel scăzut de studii.

	România		Călărași		Constanța		Dolj	
	Hectare	Trend	Cifra	Trend	Cifra	Trend	Cifra	Trend
Total	23839071	0,00	508785	0,00	707129	0,00	741401	0,00
Agricol	14630072	-0,03	425798	0,18	558153	-0,01	585135	-0,06
Arabil	9395303	-0,09	410506	-0,04	484103	-0,01	488560	-0,05
Pășuni	3272165	-0,50	10482	11,98	58693	0,00	69356	1,24
Fânețe	1556246	1,74	208	188,89	-	-	2976	0,81
Vii și pepiniere viticole	209417	-1,95	4395	-6,69	11563	0,00	16875	-2,65
Livezi și pepiniere pomicole	196941	-0,82	207	-11,54	3794	0,00	7368	-6,22
Terenuri neagricole	9208999	0,05	82987	-0,89	148976	0,03	156266	0,21
Păduri și altă vegetație forestieră	6734003	-0,36	22156	-0,62	38258	0,00	85308	0,26
Ocupată cu ape și bălți	831495	-0,29	27270	-3,61	43199	-3,61	20886	0,54
Ocupată cu construcții	758285	4,12	18570	1,65	31328	0,16	30510	-0,29
Căi de comunicații și căi ferate	389795	0,23	12566	0,39	13053	0,00	13536	-1,36
Terenuri degradate și neproductive	495421	0,00	2425	2,80	23138	0,00	6026	4,78

Sursa: Baza de date *Tempo-Online*, <http://statistici.insse.ro/shop/>- prelucrare date

	Giurgiu		Mehedinți		Olt		Teleorman	
	<i>Hectare</i>	<i>Trend</i>	<i>Cifra</i>	<i>Trend</i>	<i>Cifra</i>	<i>Trend</i>	<i>Cifra</i>	<i>Trend</i>
Total	352602	0,00	493289	0,00	549828	0,00	578978	0,00
Agricol	275611	-0,30	293328	-0,02	436515	0,48	497919	-0,22
Arabil	258965	-0,06	187910	-0,12	390336	0,58	454838	0,05
Pășuni	12316	-2,42	81376	0,89	33038	3,95	35400	-1,93
Fânețe	82	0,00	11388	3,64	556	5,10	826	9,55
Vii și pepiniere viticole	3664	-9,82	5845	-10,10	7465	-2,21	6642	- 10,47
Livezi și pepiniere pomicole	584	3,55	6809	-3,95	5120	-20,20	213	60,15
Terenuri neagricole	76991	1,09	199961	0,03	113313	-1,80	81059	1,35
Păduri și altă vegetație forestieră	37943	0,20	149884	0,00	57404	-4,60	29692	-0,14
Ocupată cu ape și bălți	14102	-0,57	18495	0,08	17970	-2,28	15013	-3,38
Ocupată cu construcții	16217	4,67	11279	0,20	20025	0,27	22849	3,79
Căi de comunicații și căi ferate	7405	0,53	6610	0,00	11212	0,03	10654	0,87
Terenuri degradate și neproductive	1324	5,75	13693	0,12	6702	18,75	2851	33,79

Sursa: Baza de date *Tempo-Online*, <http://statistici.insse.ro/shop/>- prelucrare date

Analiza fondului funciar are rolul de a evidenția tendințele de utilizare ale terenurilor deținute, a distribuției pe categorii a terenurilor disponibile și de sesizare a schimbărilor care s-au produs de-a lungul timpului. Seriile de timp statistice permit analiza până la finalul anului 2014, iar completarea analizei pe cinci ani presupune calcularea trendurilor pentru perioada 2010-2014.

Datele statistice relevă o tendință generală de reducere a suprafețelor agricole, a terenurilor arabile, a culturilor de viță de vie, de creștere a suprafețelor destinate pășunilor și fânețelor, a suprafețelor ocupate cu construcții și căi de comunicații și căi ferate.

Se constată creșterea majoră a suprafețelor degradate și neproductive, ceea ce denotă că potențialul agricol al României și regiunii transfrontaliere tinde să devină neexploatat. Datele statistice referitoare la ocuparea forței de muncă și a investițiilor în agricultură completează acest tablou al reducerii influenței activităților agricole în economia națională și regională.

Total	Suprafața agricolă amenajată		Teren arabil	
	Hectare	Trend 2012-2016	Hectare	Trend 2012-2016
România	152937	-7,51	152598	-7,25
Călărași	6637	1,56	6637	1,56
Constanța	1083	10,51	1013	16,30
Dolj	5256	153,67	5256	159,68
Giurgiu	1912	163,72	1912	163,72
Mehedinți	-	-	-	-
Olt	3318	186,53	3318	186,53
Teleorman	637	-91,67	637	-81,67

Sursa: Baza de date *Tempo-Online*, <http://statistici.insse.ro/shop/> prelucrare date

Suprafețele de teren irigate reprezintă un indicator al investițiilor în creșterea productivității agriculturii. Se constată că la nivel național suprafața agricolă amenajată și irigată efectiv este în scădere.

La nivelul județului Călărași suprafața agricolă irigată este destinată în totalitate culturilor practicate pe terenurile arabile și are o creștere de 1,56%.

În județul Constanța există o diferență între suprafața agricolă amenajată și terenul arabil. Astfel, trendul este de 10,51% în cazul primei categorii și de 16,30% în cazul terenurilor arabile. Această diferență denotă că investițiile în irigații s-au realizat pentru creșterea productivității terenurilor arabile.

În județul Dolj există un trend ascendent a investițiilor în irigarea suprafețelor agricole amenajate. Această creștere se datorează investițiilor în irigarea efectivă a suprafețelor arabile, la fel ca și în cazul județului Constanța.

În județul Giurgiu se constată că între suprafața agricolă amenajată și terenurile arabile există egalitate, iar trendul irigării efective este identic.

În județul Olt se observă cel mai susținut trend de irigare efectivă a suprafețelor agricole, ceea ce denotă preocuparea pentru creșterea productivității activităților agricole.

În județul Teleorman se constată o reducere semnificativă a suprafețelor agricole irigate.

Prin comparație cu datele statistice generale se constată că amenajările pentru irigații acoperă suprafețe mult mai mari decât cele irigate efectiv, ceea ce denotă că potențialul agricol este utilizat parțial atât la nivel național, cât și la nivelul regiunii transfrontaliere. Utilizarea acestui potențial poate reprezenta o cale de transformare a agriculturii într-un mediu economic atractiv pentru forța de muncă existentă.

Indicatorul principal în acest caz este valoarea producției agricole, calculată ca rezultat al funcționalității mediului economic din domeniul agriculturii. Prețurile de piață, cantitatea și calitatea produselor realizate și ponderea deținută pe piețele alimentare sunt componente ale valorii produselor obținute. Reducerea populației active ocupate în agricultură este o consecință a devalorizării muncii în agricultură și gradului redus de satisfacție pe care îl generează acest domeniu de activitate economică.

Valoarea producției agricole pe sectoare¹

Total	Total		Vegetală		Animală		Servicii agricole	
	Mii lei RON	Trend	Mii lei RON	Trend	Mii lei RON	Trend	Mii lei RON	Trend
România	68749578	-10,14	43574128	-19,57	24315779	11,62	859671	57,80

¹ Trendurile sunt calculate pentru perioada 2011-2015

Călărași	2399519	5,68	1674467	-2,48	650596	28,42	74456	58,86
Constanța	2245107	-18,29	1714039	-22,75	489864	-1,62	41204	33,66
Dolj	2402145	-2,91	1754459	-10,74	597925	23,41	49761	105,70
Giurgiu	1475611	-5,93	1089979	-8,39	370387	5,57	15245	-45,58
Mehedinți	1014550	-20,43	641022	-32,91	367045	14,98	6483	2215,36
Olt	2099497	-9,34	1535309	-12,58	546324	-1,91	17864	597,27
Teleorman	1946011	-17,41	1413328	-23,37	504319	0,11	28364	246,20

Valoarea producției agricole reprezintă un indicator al rentabilității muncii în agricultură. Se constată că valoarea producției vegetale s-a redus semnificativ în toate județele regiunii transfrontaliere, în timp ce valoarea producției animale a înregistrat un trend general de creștere. De asemenea, serviciile agricole au înregistrat un trend de creștere, iar valorile din județele Mehedinți, Olt și Teleorman relevă dezvoltarea intensă a acestui sector de activitate.

La nivel național se constată că trendul negativ al valorii producției agricole se datorează scăderii semnificative a valorii producției vegetale, chiar dacă în cazul producției zootehnice și serviciilor aceasta a crescut.

O analiză a dotărilor exploatațiilor agricole poate releva probleme de flux financiar al activităților economice din agricultură, întrucât există o discrepanță între deținătorii utilajelor agricole și deținătorii de proprietarii de terenuri. Costurile de mentenanță și variațiile de preț al carburanților sunt transferate de către prestatorii de servicii către proprietarii exploatațiilor agricole, astfel încât profitul exploatațiilor agricole este redus în raport cu profitul proprietarilor mijloacelor de producție. Transferarea costurilor către proprietarii exploatațiilor agricole conservă profitul prestatorilor de servicii, însă, reduce valoarea netă a produselor agricole. Competiția globală de pe piețele agro-alimentare poate fi un alt factor al devalorizării semnificative a valorii produselor vegetale. Stabilizarea raporturilor dintre deținătorii mijloacelor de producție și deținătorii de suprafețe arabile este o condiție de obținere a unui trend pozitiv al valorii produselor vegetale. Sprijinul proprietarilor de suprafețe agricole pentru organizarea în structuri de producători deținători ai mijloacelor de producție este o a doua condiție a creșterii valorii produselor vegetale, prin includerea costurilor în procesul de producție. În prezent avem de-a face cu o categorie de prestatori de servicii care, prin lucrările executate, funcționează fără interdependențe cu fluctuațiile de pe piețele agricole și responsabilitatea calității muncii prestate. Datele statistice relevă că există

tendința de prestare a serviciilor către proprietarii de terenuri agricole și de separare a muncii mecanizate de productivitatea muncii.

Gradul de ruralizare ridicat al județelor din regiunea transfrontalieră incubă un potențial de dezvoltare doar prin transferul paradigmei producției economice dinspre agricultura de subzistență, unde se dezvoltă dependența de prestatorii de servicii, spre agricultura modernă bazată pe proiectarea productivității pe termen lung. În prezent, fenomenul general este de marginalizare a gospodăriilor țărănești în procesul de creștere a productivității agricole. Menținerea unei ponderi ridicate a populației ocupate în agricultură, cu o participare din ce în ce mai redusă la constituirea PIB național și local, este menționată în lucrări de specialitate destinate mediului rural și semnalează creșterea gradului de sărăcie a populației rurale pe fondul scăderii capacității de producție.² Scăderea prețurilor produselor alimentare și creșterea prețului tehnologiilor și utilajelor agricole are un efect de blocaj asupra dezvoltării exploatațiilor agricole dependente de prestatorii de servicii, care transferă costurile asupra celor dintâi. Astfel, pe fondul scăderii valorii producției agricole și creșterii prețului serviciilor și a costurilor de achiziționare a dotărilor și tehnologiilor moderne, se va accelera procesul de sărăcire a deținătorilor de terenuri agricole. Sprijinul deținătorilor de exploatații agricole pentru achiziționarea de utilaje și tehnologii moderne și asistența în desfacerea pe piețele interne și internaționale a producției realizate reprezintă fundamentul unei politici economice și sociale aducătoare de plus-valoare.

Centralizare indicatori referitori ai domeniului „agricultură, silvicultură și pescuit”

Total	Valoarea producției agricole (mii RON)		Întreprinderi active		Populație civilă ocupată (mii persoane)	
	RON	Trend	Număr	Trend	Număr	Trend
România	68749578	-10,14	18396	21,41	2003,1	-17,97
Călărași	2399519	5,68	533	9,22	40,9	-16,70

² Ilie Bădescu, *Evoluție rurală și involuție comunitară*, în Bădescu Ilie, Cucu Ozana Oancea, Șișeștean Gheorghe (coord.), *Tratat de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2009, pp. 471-476

Constanța	2245107	-18,29	841	13,80	53,6	-16,25
Dolj	2402145	-2,91	541	22,40	88,2	-16,45
Giurgiu	1475611	-5,93	393	20,55	37,8	-18,36
Mehedinți	1014550	-20,43	125	21,36	39,7	-19,47
Olt	2099497	-9,34	401	25,31	64,8	-17,14
Teleorman	1946011	-17,41	540	8,43	69,6	-18,88

Sursa: Baza de date *Tempo-Online*, <http://statistici.insse.ro/shop/>- prelucrare date

Valoarea producției agricole este în scădere în șase din cele șapte județe, în timp ce numărul întreprinderilor active crește. De asemenea, populația civilă ocupată în acest domeniu scade în toate județele. Această structură sugerează că dezvoltarea sectorului serviciilor poate fi cauza creșterilor numărului de întreprinderi active, în timp ce valoarea producției agricole a scăzut, iar populația civilă ocupată are un trend negativ. Considerăm că scăderea valorii producției agricole și a populației active ocupate se datorează creșterii numărului de întreprinderi active, care sunt concentrate în sectorul serviciilor agricole, nefiind implicate direct și corelate cu productivitatea realizată în producția vegetală și animală.

Corelarea valorii serviciilor prestate în agricultură cu valoarea producției agricole va echilibra relațiile de producție din mediul rural și va asigura o creștere a productivității muncii necesară conservării forței de muncă.

VIII.2 Bulgaria

Regiunea transfrontalieră este caracterizată de terenuri fertile, suprafețe mari de terenuri cultivate și condiții bune pentru dezvoltarea agriculturii și prelucrarea primară a produselor agricole. Mai jos este prezentată schema privind etapele de planificare a dezvoltării agricole.

Regiunea transfrontalieră din nord-vest este pe ultimul loc printre regiunile de nivel 2, creând 7,42% din valoarea adăugată brută a țării. Structura valorii adăugate brute în regiunea Nord-Vest se caracterizează printr-o puternică dominare a sectorului serviciilor, unde se formează 57,0% din valoarea adăugată totală în regiune. Contribuția sectorului agricol și forestier este de 11,9%. Prelucrarea primară a produselor agricole se dezvoltă în IMM-uri, producția de lapte și miere fiind bine dezvoltată.

Pentru dezvoltarea sectorului în regiunea NORTHWEST există toate condițiile necesare - condițiile sol-climatice favorabile, disponibilitatea capacităților de prelucrare în industria alimentară și industria ușoară, prezența piețelor în regiune și capital etc. agricultura produce aproximativ 10% din producția bulgară. În acest sens, un subsector principal este cultivarea plantelor. În regiunea Nord-Vest, aproximativ 13% din terenul arabil se află în țară, clasându-se pe locul 5. Cea mai mare parte a terenurilor și terenurilor arabile este situată în regiunea Vratsa. Cu toate acestea, în funcție de mașinile agricole, regiunea este penultimul loc în țară. Există peste 8% dintre tractoare, 10% combine de recoltat, 9,5% cultivatori și 10% semințe în țară.

Suprafața totală a terenurilor arabile din regiune este de 6 milioane dcare. În ultimii 10 ani, structura sa a suferit modificări semnificative, în principal în scopul creșterii suprafeței câmpurilor și a pajiștilor naturale. Astăzi terenurile reprezintă aproximativ 91% din terenul arabil, în timp ce pajiștile naturale reprezintă aproximativ 7,5% din teren. În ceea ce privește întoarcerea terenurilor, suprafețele cu culturi permanente sunt în declin rapid și astăzi sunt doar aproximativ 1,5% din terenul arabil. Regiunea are aproximativ 13% din terenuri, 16% din pajiștile naturale și 6% din culturile permanente din Bulgaria. Aceasta determină în mare măsură specializarea sa în domeniul creșterii plantelor.

Răsadurile sunt peste 53% din suprafața arabilă sau aproximativ 3210000 de decare. Peste 67% din acestea sunt recoltate cu cereale. Culturile de cereale predomină în zonele cu furaje de cereale. Acestea reprezintă mai mult de 51% din boabele de cereale. În regiunea Nord-Vest se cultivă porumb, orz, ovăz, mazare furajeră, soia etc. Aproximativ 12% din porumb, 20% ovăz (locul 2), 6% din orz și aproximativ 8% soia în țară sunt recoltați anual. Cea mai mare parte a zonelor și randamentele de porumb din regiune se află în regiunea Vratsa.

Culturile de cereale (grâu și secară) ocupă aproximativ 49% din culturile din regiune. Peste 9% din cantitatea de grâu a țării este recoltat în această regiune. Culturile tehnice reprezintă aproximativ 21% din suprafața cultivată în regiunea Nord-Vest sau aproximativ 660000 de acri. Se cultivă floarea-soarelui, arahidele și sfecla de zahăr. Prezența solurilor fertile de luncă în văile Dunării determină, de asemenea, dezvoltarea producției de legume în regiunea de nord-vest, deși zonele vegetale reprezintă doar aproximativ 3% din suprafața regiunii și 6% parcele. La producția de legume (în jur de 4% din producția națională) se află pe ultimul loc, peste 5% din tomate, 2,5% castraveți, peste 6% verdețuri, 1% ardei roșii, peste 7% de ceapa, 2,5% din varza și fasole verde. În Munții Balcani și pe versantele de nord ale Munților Balcani, cartofii sunt cultivați și în ferme private, producând 3,3% din populația țării.

În același timp, nord-vestul Bulgariei este un producător important de pepeni (aproximativ 17% din producția națională). Zonele în care se cultivă sunt situate în principal de-a lungul Dunării și a râurilor inferioare.

În comparație cu alte regiuni ale țării, nord-vestul Bulgariei nu se remarcă prin dezvoltarea pomiculturii. Livezile sunt de numai 13.000 de hectare, iar producția de fructe reprezintă doar 4% din producția națională. În regiune se cultivă diverse fructe (mere, prune, pere, nuci, caise, piersici, cireșe, vișine etc.), ale căror plantații se află în principal în munții Balcani.

Spre deosebire de cultivarea fructelor, viticultura din regiune este mult mai dezvoltată. Aici, sunt recoltați aproximativ 6% din cantitățile totale de struguri de masă și de vin din Bulgaria. În ultimii 5 ani, producția de struguri a scăzut de aproximativ 3 ori, în principal datorită problemelor legate de retrocedărilor terenurilor agricole către proprietari. Partea principală a podgoriilor se află în Vidin, Lomsko, Vratsa și Oryahovo.

Culturile de nutreț reprezintă aproximativ 9% din suprafața cultivată în regiunea Nord-Vest. Cultură principală de furaje este porumbul de siloz cultivat pe zonele irigate de-a lungul râurilor. Zonele cu lucernă sunt, de asemenea, semnificative, iar o cantitate considerabilă de fân este obținută din pajiștile pădurilor din pre-balcanii și munții Balcani.

Furajele sunt o bază stabilă pentru creșterea animalelor în regiune. Acesta reprezintă peste 6% din bovine, aproximativ 21% din bivoli, aproximativ 10% din porci și oi, 13% din caprine și 12% cai și familii de albine, peste 14% din păsările de curte din Bulgaria. Regiunea oferă aproximativ 8% din lapte, 11,5% din ouă, 8% din lână.

Porcii sunt crescuți pe scară largă în fermele private, cea mai comună rasă fiind "albul bulgăresc". Concentrația acestor animale în zonele de porumb și alte culturi de cereale - Knezha, Byala Slatina și altele - este mai mare.

În general, creșterea animalelor satisface nevoile populației din regiunea Nord-Vest, iar o parte semnificativă a producției sale este exportată în capitală. Aceasta arată o tendință de creștere a producției după recesiunea enormă până la mijlocul anilor 1990.

În nord-vestul Bulgariei, pescuitul este dezvoltat atât de-a lungul Dunării, cât și în baraje. Crapul, somnul, sturionul și alte pești râuri sunt vânați.

Există condiții favorabile pentru vânătoarea în Munții Balcani, ceea ce a impulsionat dezvoltarea turismului de vânătoare, care aduce câștiguri semnificative în valută pentru exploatarea forestieră.

Pentru dezvoltarea agriculturii în REGIUNEA CENTRALĂ DE NORD există toate condițiile necesare - condițiile solului și climatului favorabile, relieful plat, disponibilitatea capacităților de prelucrare din industria ușoară, disponibilitatea centrelor de consum și apropierea

de capitala și Marea Neagră, experiența de producție a populației locale și a altora. Toate aceste premise determină, de asemenea, rolul de lider în culturile vegetale. Regiunea centrală de nord are 7,5 milioane de hectare de teren arabil sau 49,5% din suprafața totală. Nivelurile reprezintă aproximativ 88% din terenul arabil sau aproape 16% din terenul țării (locul 2 după regiunea Mării Nord-Est). Zonele de semințe din regiune reprezintă 59% din suprafața arabilă sau aproximativ 4452000 ha, locul 3 după regiunile din nord-estul Bulgariei. Pentru realizarea producției vegetale există o flotă semnificativă de utilaje agricole. Acestea reprezintă 19% tractoare din totalul național și 17% combine.

Mai mult de 58% din producția vegetală din regiune este ocupată cu cereale, în special culturile de grâu. Acesta ocupă 41,4% din culturile de cereale sau 11,2% din suprafața sa din Bulgaria. În prezent tendința este de scădere a producției datorită dificultăților practicării agriculturii.

Plantele tehnice ocupă peste 22% din suprafața cultivată. Principala cultură din această categorie este floarea soarelui, care ocupă aproximativ 94% din total. Randamentul la floarea soarelui este de 17%. În ultimii ani a existat o tendință ascendentă constantă în zona acestei culturi datorită cererii sale pe piețele interne și externe. Partea principală a zonei sale se află în zonele Pleven și V. Tarnovo.

O cultură tehnică importantă pentru regiunea centrală nordică este sfeclă de zahăr. Acesta ocupă 4,5% din suprafețele cu plante tehnice, iar randamentele reprezintă peste 51% din cele din țară. Principalele masive cu această cultură se află lângă fabricile de zahăr din Gorna Oryahovitsa și Dolna Mitropolia.

Agricultura este o ramură majoră a sectorului economic primar în regiunea Nord Est. În ansamblu, agricultura este influențată de dezvoltarea condițiilor naturale favorabile, localizarea geografică a teritoriului, capacitatea semnificativă de procesare a industriei alimentare și a industriei ușoare, precum și consumul în orașele mari și stațiunile de la Marea Neagră pe timpul verii. În acest sens, industria de principală este cultivarea plantelor. Solurile din regiunea Mării -Est și mai ales din Dobrogea se caracterizează prin fertilitate naturală maximă, care determină specializarea în domeniul plantării plantelor.

Regiunea are 7 milioane de hectare de teren arabil sau 14,9% din terenul din țară. Aproximativ 97% din suprafață este ocupată de câmpuri, iar suprafețele cu plantații perene și fructe de pădure reprezintă 2,6%. Zonele de semințe din regiune sunt de aproximativ 5380000 sau aproximativ 77% din suprafața arabilă. Aproximativ 65% din loturi sunt ocupate cu cereale - în special cereale-panificație. Aproape 27% din grâu din Bulgaria (locul I) și 25,6% din porumb (și locul 1) sunt recoltați în regiune. Cea mai mare parte a producției de grâu și porumb este dată de

regiunea Dobrich. Produce aproximativ 40% din fasole și aproape 50% din boabele de soia din țară. În regiune se mai cultivă orzul, ovăzul, secara, mazăre furajeră etc.

Culturile tehnice ocupă aproximativ 22% din zonele din regiunea Nord-Est. Mai mult de 96% din suprafață este ocupată cu semințe oleaginoase. Cea mai importantă recoltă de semințe oleaginoase este floarea-soarelui, care ocupă 96% din suprafața cultivată. În industria de floarea-soarelui, regiunea ocupă primul loc în Bulgaria (peste 26% din randamentele țării). Această cultură este cultivată în special în regiunea Dobrich, procesând în Dobrich și Provadia. Aproximativ 1,7% din suprafața culturii este ocupată de tutun. Atât tutunul oriental, cât și tutunul cu frunze largi sunt cultivate în regiunea Munților Balcanii de Est. Randamentele la tutun reprezintă aproximativ 6% din cele din țară. În ultimii ani, regiunea a fost un producător major de fibre de in. Aproximativ 73% din zona cu această cultură este situată pe teritoriul său.

Arahidele și sfeclă de zahăr sunt cultivate pe zone limitate. Sfecla de zahăr este cultivată în principal în apropierea fabricii de zahăr din Devnya, cu randamente de numai 6% din media națională. Culturile vegetale ocupă 3,3% din suprafața cultivată în regiunea Nord-Est. În special se cultivă roșii, castraveți, ceapă și ardei grași, dar se acoperă și cultivarea de ardei roșu, varză, fasole verde și altele. Regiunea oferă 12% roșii, 14,5% castraveți, aproximativ 10% ardei grași, 12,7% ceapă, 18,4% varză, 7,3% boabe verzi din Bulgaria. Partea principală a zonelor de legume este situată de-a lungul văii râului Kamchia / raionul Varna /.

În regiunea Dobrich se cultivă pepeni, producându-se aproximativ 11,5% din populația țării. În partea de sud a regiunii, sunt cultivați cartofi, cu randamente de 5% din cele din țară.

În nord-est se cultivă și o varietate de culturi de fructe: viță de vie, mere, cireșe, caise, pere, piersici, nuci, căpșuni etc. Peste 9% din fructele țării (inclusiv 10,5% 6,5% din prune, 9% din căpșuni) sunt produse în țară. Principala parte a fructului este utilizată ca materie primă în industria conservelor, dar o parte semnificativă este oferită și pe piața Mării Negre în timpul verii

Agricultura este reprezentată destul de bine în economiile celor două țări situate de-a lungul Dunării. În ambele situații se constată că potențialul agricol nu este fructificat corespunzător. Mai mult, conexiunea cu industria secundară este deficitară atât în România cât și în Bulgaria.

Valoarea producției agricole este în scădere în România, iar o parte importantă a producției este obținută în exploatații agricole de subzistență, care oferă un randament redus. Creșterea numărului de agenți economici, ce pot practica o agricultură performantă, este limitată, iar rezultatele obținute relevă nevoia de sprijin a agriculturii. În Bulgaria, condițiile favorabile de practicare a agriculturii sunt exploatate insuficient. Lipsa investițiilor în modernizarea agriculturii are efecte negative asupra randamentului realizat.

IX. TURISMUL

Turismul face parte din sectorul serviciilor, fiind una dintre cele mai productive activități, cu un potențial de creștere semnificativ și cu influențe asupra forței de muncă, asupra PIB, a profitabilității, cu un caracter perpetuu și care poate asigura stabilitatea economică a unei regiuni pentru lungi perioade de timp.

Investițiile în turism sunt relativ reduse, iar investiția inițială oferă posibilitatea creșterii veniturilor pentru mai mulți ani. Cheltuielile ulterioare pot fi plasate doar în categoria modernizărilor, mentenanței și conservării. Dezvoltarea turismului și creșterea productivității este dependentă de capacitatea actorilor locali (antreprenori, autorități publice locale, cetățeni) de a conexe toate resursele cu potențial turistic, ceea ce va avea influență și asupra domeniilor de activitate conexe, dintre care se detașează transporturile și comerțul.

Pentru ca turismul să se dezvolte trebuie acordată o atenție deosebită factorilor care contribuie la atractivitatea unei zone sau localități turistice³:

1. „Factorii economici: veniturile populației, oferta turistică; prețurile și tarifele produselor turistice;
2. Factori tehnici: performanțele mijloacelor de transport; dotările tehnice existente în unitățile hoteliere și de alimentație; tehnologiile folosite în construcții;
3. Factori sociali: urbanizarea; timpul liber;
4. Factori demografici: evoluția numerică a populației; structura pe vârste; durata medie de viață; structura pe sexe; categorii socio-profesionale;
5. Factori psihologici, educativi și de civilizație: nivelul de instruire a populației; cultura; temperamentul populației; tradițiile etc.;
6. Factori naturali: așezare geografică; relieful; clima; poziția față de principalele căi de comunicație;
7. Factori organizatorici și politici: formalități la frontiere, facilități în turismul organizat, conflictele sociale, interetnice, religioase, regimul vizelor.”

³ Turcu D., Weisz, D. , *Economia turismului*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2008, pp. 12-13

În județul Călărași cele mai numeroase structuri de primire turistică sunt hotelurile, al căror număr a crescut cu 71,15%. S-au înregistrat scăderi la moteluri și pensiuni turistice.

Județul Constanța deține cel mai dezvoltat sector al turismului. Are cel mai mare număr de structuri turistice de primire și a înregistrat tendințe de creștere structurilor de primire importante. Trendurile indică formarea unor noi nișe de piață: creșteri semnificative s-a înregistrat în cazul hostelurilor (unități de cazare turiști mai ieftine și cu servicii mai puține), a popasurilor turistice (prețuri mai mici și perioade mai scurte de ședere) și pensiuni agroturistice. Reconfigurarea serviciilor turistice determină dezvoltarea unor structuri care să corespundă și altor tipuri de turiști, probabil tineri și cu venituri mai reduse.

Sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică pe tipuri de structuri, pe județe și localități⁴

	România		Călărași		Constanța		Dolj	
	<i>Cifra</i>	<i>Trend</i>	<i>Cifra</i>	<i>Trend</i>	<i>Cifra</i>	<i>Trend</i>	<i>Cifra</i>	<i>Trend</i>
Total	11002522	43,14	19095	60,07	1162958	22,03	97139	17,00
Hoteluri	7928182	38,11	11402	71,15	1006872	24,60	70321	19,60
Hosteluri	316385	105,77	1198	1019,63	37555	120,08	5805	20,46
Hoteluri apartament	45621	15,34	-	-	3379	-88,63	2198	-
Moteluri	264086	14,40	2714	-11,77	4057	71,76	5751	26,90
Hanuri	3409	314,22	-	-	0	0	-	-
Vile turistice	327824	36,05	-	-	44936	22,24	652	-48,70
Cabane turistice	117304	35,89	-	-	-	-	278	467,35
Bungalouri	26483	57,82	3256	1782,08	8600	37,98	-	-
Campinguri	52043	-16,75	-	-	34477	24,17	-	-
Popasuri turistice	21082	74,04	-	-	4460	564,68	-	-
Căsuțe turistice	14364	107,36	0	-	1674	-51,94	-	-

⁴ Trenduri calculate pentru perioada 2012-2016

Tabere de elevi și preșcolari	46468	-9,84	-	-	5350	-41,56	-	-
Pensiuni turistice	1020606	74,13	525	-33,12	9012	-3,57	5192	-4,21
Pensiuni agroturistice	813454	81,93	-	-	2586	99,54	6942	-14,70

Surse:

Institutul Național de Statistică, Baza de date Tempo-Online, <http://statistici.INSSE.ro/shop/>- prelucrare date

Sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică pe tipuri de structuri, pe județe și localități

	Giurgiu		Mehedinți		Olt		Teleorman	
	Cifra	Trend	Cifra	Trend	Cifra	Trend	Cifra	Trend
Total	25329	-4,76	91405	70,26	35177	-3,31	11865	-17,03
Hoteluri	11480	58,74	46175	55,08	31639	-10,72	6129	-50,15
Hosteluri	5291	479,52	10398	18,04	128	9,40	1135	183,04
Hoteluri apartament	-	-	-	-	-	-	-	-
Moteluri	7067	-40,67	3092	-	-	-	1648	-
Hanuri	-	-	-	-	-	-	999	36,85
Vile turistice	-	-	-	-	112	-	762	282,91
Cabane turistice	-	-	-	-	-	-	19	-
Bungalouri	-	-	-	-	133	77,33	-	-
Campinguri	-	-	-	-	-	-	-	-
Popasuri turistice	-	-	-	-	-	-	-	-
Căsuțe turistice	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabere de elevi și preșcolari	-	-	-	-	-	-	314	-1,26
Pensiuni turistice	1248	-	14099	60,16	1942	157,56	278	5,70

Pensiuni agroturistice	243	-	17641	180,15	1223	-	581	511,58
---------------------------	-----	---	-------	--------	------	---	-----	--------

Sursa: Baza de date *Tempo-Online*, <http://statistici.insse.ro/shop/>- prelucrare date

În județul Dolj se observă o creștere a fluxului de turiști spre hoteluri, hosteluri, moteluri și cabane turistice. Se observă scăderi ale sosirilor în vile turistice, pensiuni turistice și pensiuni agroturistice.

În județul Giurgiu se observă o creștere a sosirilor în hosteluri și hoteluri, concomitent cu o scădere a sosirilor în moteluri. Se observă că numărul tipurilor de structuri de primire turistică sunt limitate.

În județul Mehedinți se constată o creștere a sosirilor turiștilor la toate categoriile existente. Media totală a sosirilor de turiști este peste media națională, ceea ce denotă că această industrie este în expansiune.

În județul Olt sosirile turiștilor au un trend descendent. Se remarcă, totuși, creșteri semnificative în cazul bungalourilor și pensiunilor turistice.

În județul Teleorman se constată, de asemenea, o scădere a numărului de turiști în hoteluri și tabere de elevi și preșcolari, concomitent cu trenduri pozitive în hosteluri, vile turistice, cabane turistice și pensiuni agroturistice.

Se observă că județele Constanța și Mehedinți au cele mai ridicate trenduri în turism și se pare că această activitate economică tinde să dețină o pondere din ce în ce mai mare din piața muncii regională.

Dezvoltarea turismului este condiționată de elaborarea unei politici de utilizare a fondului turistic existent în fiecare județ. Integrarea tuturor elementelor turistice (naturale și antropice) într-o politică unitară poate genera creșterea influenței turismului asupra regiunii transfrontaliere. O astfel de abordare poate aduce plusvaloare în condițiile în care sejurul turistic trebuie să conțină posibilități de vizitare a unor obiective, posibilități de loisir și consumul sporit al diverselor bunuri și servicii. Prin comparația cheltuielilor medii ale fiecărui turist în România cu cele ale realizate în țările europene vom constata că în sumele cheltuite în România sunt mai mici decât în celelalte țări.

Orientarea actuală către structuri de cazare mai ieftine și, implicit, cu un număr mai scăzut de servicii către turiști va păstra actuala diferență, chiar dacă trendul este pozitiv. Corelarea elementelor cu potențial turistic dintr-o regiune poate crește cheltuielile turiștilor pe perioada unui sejur, ceea ce semnifică o creștere a productivității activității în turism.

În comparație cu regiunile turistice din UE, indicatorii de dezvoltare a turismului și calitatea serviciilor turistice pentru regiunea de graniță analizată, precum și pe întreg teritoriul Bulgariei, sunt

mult mai mici, ceea ce implică resurse semnificative pentru restructurarea și modernizarea sectorului din punct de vedere al abordarea presiunilor concurențiale și asigurarea unei dezvoltări progresive durabile a turismului în regiune.

Există disproporții clare în ceea ce privește dezvoltarea regională la nivel regional, în ciuda existenței unor condiții și premise bune în aproape toate domeniile. Diferențele dintre regiuni se datorează în principal localizării resurselor naturale de agrement (pe malul mării și în munți). Dar contribuția lor la această situație este dată și de orașele mari, unde există locuri turistice concentrate și baza de cazare. În regiunile de coastă din Varna, Burgas și Dobrich, 65,6% din baza de cazare a țării este concentrată, împreună cu Sofia-oraș și Plovdiv - 73,4% din baza de cazare turistică și 80% din nopțile de cazare, precum și 80,9% venituri de cazare. Depășirea dezechilibrului dintre dezvoltarea turistică a regiunilor de coastă ale Mării Negre și a celor din interiorul țării, Regiunea dunăreană ar trebui să fie stabilită ca un obiectiv strategic, bazat pe diversificarea ofertei turistice și a tipurilor de turism alternativ bazate pe bogate resurse recreative naturale și antropice în zonele interioare.

Calitatea mediului în regiunea analizată mărește atractivitatea zonei pentru viață, afaceri și turism.

Ecoturismul se numără printre cele mai promițătoare tipuri de turism din regiunea Dunării. Există numeroase rute verzi pe teritoriul unde s-au dezvoltat următoarele elemente:

- includerea unor secțiuni ale Dunării ca o atracție majoră și a unor ecosisteme specifice existente
(râuri, mlaștini și deversări riverane, ecosisteme insulare) și biodiversitate;
- includerea parcurilor naturale și naționale, cum ar fi zone cu o suprafață mare protejată de valoare complexă, la dispoziția unei administrații specializate pentru gestionare și a unor investiții deja mari în expunerea turistică și promovarea patrimoniului natural;
- includerea unei varietăți de situri din zonele naturale protejate, ariile protejate care reprezintă diversitatea naturală a zonei transfrontaliere. Aceasta include reprezentarea diferitelor tipuri de ecosisteme - munte, păduri, zone umede, ape dulci, ecosisteme marine și altele.

X. INFORMAȚII ȘI TELECOMUNICAȚII

X.1. România

Domeniul denumit generic „IT” este o componentă a sectorului terțiar, al serviciilor, după anumite clasificări, sau din al patrulea sector, cel al tehnologiilor de vârf. Importanța acestui domeniu de activitate este semnalată de două aspecte: primul se referă la productivitatea în sine a acestei industrii, cu o cifră de afaceri ridicată, profitabilitate înaltă și dezvoltare susținută în ultimii ani. Al doilea aspect se regăsește în produsele și serviciile oferite agenților economici din celelalte sectoare de activitate. Tehnologiile IT utilizate în industrie, transporturi, comerț, administrație publică, educație, sănătate etc., generează sau contribuie la generarea profitului, realizarea unor economii și susțin competitivitatea celor care le implementează în procesul de producție. Aceste două componente reprezintă argumente suficiente pentru a dezvolta politici de dezvoltare a acestui sector. De asemenea, acest domeniu de activitate economică incubă și un potențial ridicat de realizare a inovațiilor. Calitatea specialiștilor și specificul activității este favorabilă dezvoltării produselor și serviciilor inovative. Astfel, prezența și dezvoltarea acestui sector economic într-o regiune reprezintă un indicator al dezvoltării respectivului areal economic.

Rapiditatea creșterii domeniului IT la nivel global presupune susținerea creșterii acestui domeniu la nivel național și local în ritmuri apropiate. Este unul dintre domeniile în care activează specialiști de înaltă calificare și care menține competitivitatea economică la niveluri ridicate. În literatura de specialitate, societatea informațională este corelată cu societatea cunoașterii, bazată pe tehnologii superioare, nepoluante, performante și incluzive. Dezvoltarea sectorului IT este principala treaptă în formarea societății informaționale, care, la rândul ei, este calea către dezvoltarea societății cunoașterii, cu toate beneficiile acesteia. Conform acad. Mihai Drăgănescu, „Cunoașterea este informație cu înțeles și informație care acționează.”⁵ Cunoașterea influențează toate procesele de producție, iar plus-valoarea obținută este mult mai ridicată. Acad. Mihai Drăgănescu apreciază, în acord cu literatura științifică, relația dintre cunoașterea tehnologică și raporturile de economice. Relația „ $Y=f(x)$ ” se referă la variabilele de ieșire (Y) dependente de efectele variabilelor de intrare (x). În aceste condiții „cunoașterea tehnologică este cunoașterea despre argumentele și comportamentul lui $f(x)$ ”. Astfel, constatăm că sectorul IT este mult mai important pentru dezvoltarea unui areal geografic decât indicatorii economici specifici (numărul de salariați, numărul de agenți economici, cifra de afaceri, profitul etc.). Însă dezvoltarea variabilelor de ieșire (Y) este dependentă de calitatea variabilelor de intrare, care, în dinamica economică actuală include competențele digitale ale populației, întrucât numărul de specialiști (foarte ridicat în România) și productivitatea domeniului în sine nu este suficient în condițiile unui număr redus de utilizatori ai produselor și tehnologiilor informatice. O astfel de problemă este constatată încă din anul 2007 printr-un studiu desfășurat prin metoda Delphi, cu tema „Analiza riscurilor ce afectează

⁵ Drăgănescu, M., *Societatea informațională și a cunoașterii. Vectorii societății cunoașterii*, www.academiaromana.ro/pro_pri/doc/st_a01a.do

avansul societății cunoașterii în România.”⁶ Rezultatele acestei cercetări au relevat că „spațiul virtual tindea să înghită mai toate sferele de activitate, astfel că internetul și tehnologiile digitale erau utilizate în acei ani de domenii precum economia, infrastructura critică sau apărarea, în timp ce unii actori statali sau non-statali încercau să-și atingă obiectivele de ordin strategic printr-o exploatare superioară a internetului.” Însă „Datorită nerealizării convergenței dintre viziunea experților și percepția publică referitoare la societatea informațională, publicul larg (cetățenii) rămânând, în bună parte, pe poziții de neangajare, dezvoltarea societății informaționale- societății cunoașterii nu s-a realizat în ritmul considerat în fazele inițiale nu numai în România ci și pe plan internațional.”⁷ Cele două aspecte sesizate de analiza menționată denotă existența unei falii în societatea românească: pe de o parte există o specializare în anumite domenii de activitate profesională pentru utilizarea tehnologiilor IT, în timp ce în societate există o pondere ridicată a cetățenilor ce nu au competențe digitale. Acest fenomen nu este specific doar societății românești, iar pe plan internațional se utilizează termeni precum „societate parțial informatizată”, pentru a surprinde realitatea existentă. În cazul României, o mare parte a populației rurale nu are acces la această tehnologie și nici un fel de competențe digitale. Constatăm că gradul de ruralitate al unui județ este sugestiv pentru înțelegerea acestei dimensiuni și asocierea persoanelor cu lipsa oportunităților profesionale într-un spațiu social și economic condiționat de competențele digitale și utilizarea mijloacelor informatizate de lucru. Discrepanțele actuale vor crește în condițiile în care ariile neacoperite de această tehnologie vor rămâne în afara tendințelor globale de conectare informațională a tuturor dimensiunilor economico-sociale.

În regiunea transfrontalieră se constată că acest domeniu este în dezvoltare. Specialiștii necesari se formează la două universități: Craiova și Constanța, însă județele Călărași, Teleorman și Giurgiu se află în zona de influență educațională și economică a Bucureștiului, de unde provin, probabil, specialiștii din domeniile de vârf.

Se constată că în domeniul serviciilor în tehnologia informației există o predominanță a agenților economici de mici dimensiuni. În județele cu un grad de urbanizare de peste 50,0% (Constanța și Dolj) se constată existența unui număr ridicat de companii, care înregistrează un trend crescător. În celelalte județe numărul companiilor mici ce oferă servicii de tehnologia informațiilor este mai mic de 50, deși trendurile indică o creștere a acestui domeniu. Prin raportare la mediile naționale constatăm că trendurile de creștere se află sub media națională, care este de 36,61%. Singurul județ care se apropie de media națională este județul Dolj, cu un trend de creștere de 32,24%. În două județe, Olt și Teleorman, trendurile de creștere au fost peste media națională, fiind

⁶ Iancu Ștefan, *Societatea informațională- societatea cunoașterii sau societate parțial informatizată?*, rev. Columna, nr. 2/2013, p. 70

⁷ *Idem*

de 51,61% respectiv 53,85%. Numărul companiilor este însă foarte redus, de 47, respectiv 40, ceea ce denotă că investițiile în acest domeniu se află în faza de debut.

Cel mai ridicat număr de agenți economici de mărime mijlocie se găsește în județul Dolj (12), iar trendul de creștere este de 20,00%. În județul Constanța creșterea agenților economici de mărime mijlocie este de 50,00, numărul acestora ajungând la 6. În județul Olt existau în anul 2015 doi agenți economici de această mărime, iar în județele Călărași și Mehedinți câte 1. În județele Giurgiu și Teleorman nu exista nici un agent economic de această mărime. Companiile mari, ce cuprind un număr de 50-249 de angajați, există doar în județele Dolj (4) și Giurgiu (1).

Mărimea și numărul unităților locale active, precum și gruparea acestora, raportate la media națională relevă că dezvoltarea acestui domeniu se află sub media națională, iar potențialul presupus de aceste activități este fructificat parțial.

Tendința de creștere a numărului unităților locale active este în creștere în șase din cele șapte județe ale regiunii transfrontaliere. Creșterile sunt semnificative, iar în cazul județelor Dolj, Giurgiu, Mehedinți și Olt numărul acestora a crescut cu peste 100%. În cazul județului Teleorman, asistăm la o reducere cu 12,50%. Companiile mijlocii și mari sunt slab reprezentate, în timp ce la nivelul companiilor foarte mari există, la nivel regional, două din cele zece unități existente la nivel național în județele Constanța și Dolj.

Considerăm că importanța acestui domeniu de activitate este apreciată de antreprenorii din județele componente. Însă, prin comparație cu mediile naționale ale indicatorilor referitori la acesta constatăm că doar două județe se află în trendul național, Constanța și Dolj, cu tendințe de dezvoltare, în timp ce în celelalte județe se află într-un trend de recuperare a diferențelor semnificative ale valorilor din prezent. Factorii ce contribuie la această stare de fapt sunt complecși și pot fi înțeleși prin perspectiva cercetărilor efectuate și a valorilor datelor statistice. Pentru dezvoltarea acestui domeniu trebuie să existe o economie dezvoltată, cu entități economice numeroase, pe de o parte, iar pe de altă parte trebuie să existe un grad de „alfabetizare digitală” a populației suficient de ridicat.

Cea mai mare cifră de afaceri, care indică sustenabilitatea afacerilor, se observă în județul Dolj (509 mil. RON), cu un trend de creștere de 78,60% (mai mult decât dublu față de media națională). Investițiile realizate sunt de 28,57%, de asemenea, depășind dublul mediei naționale, cu o creștere a numărului de întreprinderi active, care înregistrează un trend de creștere de 28,75%, ușor peste media națională, iar populația civilă ocupată în domeniu a crescut cu 83,33%. În acest județ, domeniul informației și comunicații are creșteri pozitive la toți indicatorii și se află în cea mai ridicată creștere întrucât mediile județului sunt peste media națională.

A doua cifră de afaceri se observă în județul Constanța, cu o creștere ușoară a investițiilor, de 13,04%, însă cu o creștere a numărului întreprinderilor active cu un trend aflat sub media națională și cu un impact redus asupra populației active civile ocupate. Ultimii trei indicatori semnalează probabilitatea încetinerii creșterilor din acest domeniu și stabilizarea acestuia.

A treia cifră de afaceri se regăsește în județul Olt, unde în intervalul 2011-2015 acest domeniu de activitate s-a dezvoltat puternic datorită agenților economici deja prezenți. Se observă că trendurile de creștere indică o dublare a cifrei de afaceri, a investițiilor și impactului asupra ocupării forței de muncă. Creșterea numărului întreprinderilor active se află sub media națională (cea mai mică creștere din regiune), ceea ce sugerează că entitățile economice prezente pe piața județeană actuală se dezvoltă rapid, ocupând oportunitățile economice din acest domeniu.

O situație de piață asemănătoare cu cea a județului Olt se regăsește în județul Teleorman. Creșterea cifrei de afaceri este semnificativă, de 71,06%, cu mult peste media națională, investițiile s-au dublat între 2011-2015, însă numărul întreprinderilor active și populația civilă activă ocupată s-au redus, având trenduri negative, contrare celor naționale și din celelalte județe. Datele statistice sugerează că piața este acoperită din punct de vedere al agenților economici care se întăresc pe piața județeană, iar zona este neatractivă pentru apariția unor noi entități economice.

Următoarea cifră de afaceri este de 70 mil. Ron și se regăsește în județul Călărași. Creșterea cifrei de afaceri se situează ușor sub media națională, însă investițiile au crescut masiv, cu 600,00%, ceea ce denotă că agenții economici prezenți pe piață sesizează un potențial semnificativ de creștere a acestui domeniu de activitate. Creșterea numărului de agenți economici este ponderată, fiind de 20,69%, situată sub media națională. Influența asupra pieței muncii este constantă, ceea ce denotă că, pe de o parte, există un număr relativ constant de specialiști, iar creșterea numărului de întreprinderi active se datorează regroupării pe piața județeană a specialiștilor în domeniu. Această structură a indicatorilor sugerează că există o dispută pentru acapararea pieței județene de către agenții economici care deja există pe piață, însă oportunitățile de piață nu prezintă perspective optimiste.

În județul Giurgiu se observă a cincea cifră de afaceri, care este în creștere cu 63,41%, superioară mediei naționale, la fel ca și investițiile, care au crescut cu 20,00%, aproape dublu față de media națională. Numărul întreprinderilor active este în creștere, cu 18,97%, situat sub media națională. Numărul de specialiști ocupați în acest domeniu de activitate a crescut cu 50,00%, ceea ce denotă tendința de dezvoltare a acestui domeniu de activitate. Structura indicatorilor utilizați evidențiază că piața este în creștere, iar oportunitățile de afaceri sunt în creștere.

Cea mai mică cifră de afaceri se află în județul Mehedinți, unde s-au realizat și cele mai mici investiții, situate sub media națională, urmate de o creștere a numărului de întreprinderi active, ușor

peste media națională, remarcându-se și o scădere a populației active civile ocupate, de 33,33%, cea mai accentuată scădere dintre județele regiunii transfrontaliere și într-un sens contrar mediei naționale. Din această perspectivă considerăm că în acest domeniu de afaceri activitatea este în declin, iar forța de muncă de specialitate se regroupează în entități de dimensiuni reduse sau emigrează.

X.2 Bulgaria

Îmbunătățirea accesului, a utilizării și a calității TIC este unul dintre cele 11 obiective tematice

ale politicii de coeziune 2014-2020. FEDER va acorda prioritate:

- extinderea extinderii rețelilor de bandă largă și introducerea de rețele de mare viteză;
- dezvoltarea produselor și serviciilor TIC și a comerțului electronic;
- îmbunătățirea aplicațiilor TIC pentru e-guvernare, e-learning, e-incluziune, e-cultură și e-sănătate.

Măsurile TIC pot fi, de asemenea, susținute de alte obiective tematice și sunt, de asemenea, incluse în multe strategii inteligente de specializare. Trecerea de la o abordare clasică a sectorului TIC la o Agendă digitală cuprinzătoare la nivel local / regional / național în cadrul strategiei de specializare în domeniul informațiilor permite regiunilor să stabilească priorități pentru investițiile în domeniul TIC care sunt adecvate pentru teritoriul lor.

În ceea ce privește gospodăriile care au acces la internet, zona variază între 26% și 33%, care se apropie de media țării. Pentru țara în ansamblu, 33% din gospodării au acces la internet. (mult sub media UE27 de 70%).

În domeniul telecomunicațiilor și al tehnologiei informației, se poate concluziona că costurile introducerii TIC sunt insuficiente, în principal datorită pieței mici și valorii ridicate a serviciilor. Accesul la internet este furnizat în centrele mari și mai mici ale orașelor. Problemele există mai ales în satele în care nivelul echipamentelor de uz casnic cu computere este încă prea scăzut și este necesară construirea unor puncte de acces publice (telecentre). Aceasta conduce la o adâncire a diferențelor teritoriale în utilizarea TIC și afectează nefavorabil creșterea economică și competitivitatea regională.

Potrivit datelor NSI pentru 2015, în Bulgaria, 28% din gospodării au acces la serviciile de bandă largă, cu 61% în UE27. Printre regiunile bulgare cu cea mai mare pondere de 37% (NSI, 2010) este regiunea sud-vestică. Accesul în bandă largă la banda largă conectează oportunități serioase de creștere - PIB, ocuparea forței de muncă, competitivitatea economiilor regionale și îmbunătățirea

calității

vieții.

În regiune, numai orașele mari oferă servicii electronice ca parte a e-guvernării sau prin îmbunătățirea serviciilor administrațiilor municipale.

Următoarele concluzii sunt necesare în legătură cu îmbunătățirea dezvoltării TIC în regiune:

- TIC sporesc productivitatea și eficiența muncii în toate sectoarele economiei și ar trebui să se dezvolte într-un mod mai larg;
- TIC să permită unui guvern mai transparent, mai eficient, să contribuie la dezvoltarea socială durabilă și la îmbunătățirea stilului de viață;
- regiunea are nevoie de investiții noi, iar TIC este cea mai mare industrie;
- TIC permite reglementarea demografică;
- depășirea pesimismului social și stoparea exodului de creiere;
- TIC permit accesul pe piața mondială și are propriul potențial de a stimula ocuparea forței de muncă și creșterea economică.

XI. FACTORII SINERGETICI ÎN CREȘTEREA NUMĂRULUI LOCURILOR DE MUNCĂ

Dezvoltarea unei regiuni este dependentă de activarea simultană a unui număr mare de factori care contribuie la îndeplinirea unui obiectiv. Convergența îmbunătățirii valorilor din mai multe domenii va contribui la realizarea unei strategii destinate creșterii numărului locurilor de muncă și de ocupare a forței de muncă activă.

Sinergia creșterii domeniilor definitorii pentru o zonă sau regiune va crea un sistem funcțional cu influențe pozitive asupra pieței muncii. Acțiunea fragmentată de măsuri izolate fără conexiuni asociative între diversele componente ale vieții sociale și economice va avea rezultate nesustenabile în privința ocupării forței de muncă.

Principalii piloni ai strategiei de ocupare a forței de muncă rezultă din elaborarea a două seturi de măsuri bine structurate în funcție de rezultatele vizate:

1. Elaborarea unui set de măsuri destinate creșterii anumitor domenii de activitate, de favorizare a anumitor procese cu efecte pozitive asupra obiectivului final;
2. Elaborarea unui set de măsuri cu rol inhibitor asupra unor fenomene indezirabile.

Din combinarea celor două seturi de măsuri se vor crea condițiile necesare unui fenomen bazat sinergic. Rezultatele vor fi vizibile în timp prin indicatori referitori la ocuparea forței de muncă, a creșterii calității vieții, a multiplicării inițiativelor antreprenoriale, a consumului, limitarea emigrației tinerilor și tendința de creștere a populației tinere stabilită în mediul rural etc.

În cazul acestui proiect este necesară identificarea elementelor specifice regiunii transfrontaliere România-Bulgaria. În condițiile descoperirii elementelor ce se pot asocia pentru creșterea numărului de locuri de muncă se poate realiza o strategie necesară celor două țări membre ale UE și care se află în căutarea unei direcții pragmatice strict europene.

Aceasta presupune o abordare intersectorială în cadrul fiecărei societăți, pe de o parte și, pe de altă parte, o abordare între regiunile din cele două țări.

Rezultatele scontate presupun simultaneitate în implementarea măsurilor necesare în cea mai mare parte a cazurilor, însă perspectiva diacronă este utilă în cazurile identificării unor trenduri fundamentate istoric care presupun intervenția strategică în susținere și dinamizare sau pentru inhibarea celor cu efecte negative.

Având în vedere specificul celor două societăți trebuie să ne asumăm și pozițiile de lider ale uneia sau alteia dintre cele două țări în funcție de specializări, astfel încât, în funcție de rezultate și capacitate, să existe poziția de lider în implementarea unor strategii de dezvoltare. În acest fel asocierea dintre cele două state, prin zonele transfrontaliere, crește eficiența acțiunii comune. Diferențele dintre cele două țări trebuie privite ca puncte forte în generarea creșterii economice prin utilizarea expertizei în anumite sectoare. Raportarea nu trebuie menținută într-o paradigmă a reducerii decalajelor la nivelul Dunării, ci la alinierea la performanțele statelor dezvoltate. Astfel, prin paradigma „prinderii din urmă” se vor calibra investițiile necesare creșterii domeniilor de activitate economică generatoare de plus-valoare. Efectele sinergice dintre componentele unei strategii de „prindere din urmă” vor căpăta și calitatea de a se autosuține în timp. În caz contrar, cu obiective pe termen scurt și într-un orizont indefinit, ne așteptăm ca efectele sinergice să se estompeze în urma îndeplinirii unor obiective de etapă.

1. Iarna demografică

O primă problemă ce presupune elaborarea unor măsuri de inhibare a trendului actual este cea referitoare la declinul demografic, problemă specifică ambelor maluri ale Dunării. Fenomenele prezente în cele două țări sunt asemănătoare prin prezența caracteristicilor „iernii demografice” datorată soldului natural negativ, emigrația forței de muncă, zone ruralizate puternic și fără alte oportunități.

Menționăm că iarna demografică este un proces evolutiv, ce se desfășoară pe mai mulți ani și care nu poate fi soluționat pe termen scurt. Acest proces este caracterizat de calitatea vieții scăzută, lipsa unor oportunități economice, îmbătrânirea populației, scăderea natalității, un nivel ridicat sau constant al mortalității, dependență economică și demografică, polarizarea vieții economice și sociale în mediul urban și migrația din mediul rural către orașe sau către alte țări.

În setul de măsuri inhibitoare ale fenomenelor și proceselor indezirabile trebuie incluse politici demografice sustenabile pronataliste pentru a se corecta dezechilibrele actuale.

Ruralizarea populației vârstnice reprezintă, de asemenea, un proces ce trebuie controlat. Forța de muncă scade, iar predominanța populației vârstnice va inhiba propensiunea către antreprenariat, schimbare, dezvoltare și plus-valoare. Stabilizarea populației tinere în mediul rural este o măsură ce va limita efectele negative ale îmbătrânirii forței de muncă din agricultură.

În acest sens putem identifica două măsuri sinergice: prima se referă la dezvoltarea infrastructurii de transport, care va ușura deplasarea populației în funcție de oportunitățile economice, iar a doua la un sprijin consistent în dezvoltarea activităților agricole prin facilitarea înființării de noi ferme care să includă și diversificarea culturilor practicate. Dezvoltarea infrastructurii de transport va favoriza și diversificarea activităților economice și diversificarea structurii populației. Multiplicarea persoanelor cu diferite calificări dintr-o comunitate este un indicator al tendinței de dezvoltare. Depășirea omogenității ocupaționale deschide căi noi în abordarea și soluționarea problemelor existente. Acest lucru este posibil chiar dacă activitatea de bază este prestată în altă localitate, în special urbană, fiind condiționată totuși de starea infrastructurii de transport.

Datele statistice indică o tendință de creștere a populației din mediul rural fără a exista și creșterea activității în agricultură, ceea ce denotă că există o diversificare a activităților din mediul rural sau că o parte dintre cei tineri au rezidența în mediul rural și lucrează în mediul urban.

În cazul analizei demografice considerăm că măsurile ce contribuie la crearea sinergiei sunt:

- Politici pronataliste
- Facilități la nivel local pentru tineri
- Facilități pentru investiții în domenii non-agricole în mediul rural

- Dezvoltarea infrastructurii de transport
- Favorizarea cumpărării sau construcției de locuințe în localitățile rurale de către tineri
- Facilitarea diversificării structurii populației din comunitățile rurale
- Sprijin pentru inițiativele antreprenoriale ale tinerilor din mediul rural
- Sprijin în desfacerea produselor pe piețele de profil
- Acoperirea teritoriului cu o rețea performantă de internet
- Dezvoltarea capacităților turistice acolo unde există potențial turistic.

2. Agricultura

Domeniul agriculturii, o activitate economică extinsă de-a lungul regiunii transfrontaliere, reprezintă o provocare pentru ambele țări. Potențialul agricol al celor două țări este semnificativ. În prezent, există o fragmentare a terenurilor agricole, o slabă pătrundere pe piețele de desfacere din străinătate, fie că vorbim de Uniunea Europeană, fie de țări din afară.

Din păcate agricultura are o structură blocată în trecut, cu metode de lucru tradiționale, expusă acțiunilor speculative, asigură venituri reduse pentru salariați și este, din păcate, un domeniu în care se asigură subzistența pentru numeroase persoane cu un nivel scăzut de studii și fără calificări. Activitatea în agricultură nu este deocamdată aducătoare de venituri comparabile cu cele din alte sectoare de activitate.

Astfel, în căutarea acțiunilor ce generează sinergie se pot identifica recomandări existente la nivelul UE. Alinierea celor două țări la standardele europene va avea efecte pozitive asupra dezvoltării semnificative a acestui domeniu. În prezent, sistemele de producție agricolă presupun corelarea dintre producția agricolă, producția de substanțe nutritive și controlul poluării aerului și emisiile de gaze cu efect de seră.⁸

Orientarea către această direcție de acțiune, unde există deja o analiză a unor specialiști în domeniu oferă deja direcțiile care au efecte sinergice în dezvoltarea sustenabilă a agriculturii. Înainte de a prezenta concluziile acestei întâlniri precizăm că implementarea unor politici coerente circumscrise politicilor UE are rolul de a aduce în zona activităților agricole și specialiști din domenii complementare care contribuie la organizarea activităților agricole într-o formă prietenoasă cu mediul și care, în timp vor contribui la creșterea valorii adăugate a produselor agricole. Prin monitorizarea diferențelor dintre nivelul poluării în diferite contexte și producția agricolă se vor putea regla metodele de lucru pentru a se asigura protecția mediului, în special a calității terenurilor agricole pe termen lung.

⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2393397/8628078/Final+Workshop+report+-+CLIMA+WG+1+-+ESTAT+WG+AES.pdf/487d5e1c-fcda-4c56-b022-3fba867e24f5>

Recomandările rezultate din activitatea specialiștilor implicați în acest domeniu se referă la producția de alimente, variate, sănătoase, suficiente pentru toată lumea și pentru a elimina foametea, concomitent cu monitorizarea impactului asupra mediului cu scopul limitării efectelor negative. Avantajele unei astfel de abordări sunt multiple: pe lângă cele menționate anterior, referitoare la crearea unor locuri de muncă noi, pentru persoane cu un nivel de studii ridicat, se vor perpetua condițiile naturale ale producției agricole pentru perioade îndelungate de timp. Trebuie reținut că în prezent sunt utilizate substanțe care contribuie la creșterea producțiilor agricole pe termen scurt, dar care au efecte negative pe termen lung, culminând chiar cu scoaterea din circuitul agricol a unor terenuri. De asemenea, această direcție de acțiune presupune sprijinul cercetării în domeniu, activitate aducătoare de plus valoare.

Efortul de monitorizare se va realiza cu ajutorul unor tehnologii moderne, bazate pe comunicații și tehnologii informatice.

În prezent cele două țări sunt situate la periferia Europei din punct de vedere al indicatorilor generali ai producției agricole⁹. Astfel, în Bulgaria între anii 2010-2016 au scăzut numărul fermelor agricole, a suprafețelor de teren arabil utilizate a suprafețelor medii ce revin unei ferme, a forței de muncă angajată în aceste ferme și a fermelor de subzistență (în care mai mult de 50% din producție este consumată în gospodărie). În schimb au crescut veniturile pentru fiecare fermă, veniturile realizate la hectar și producția în euro ce revine unui angajat. În cazul României avem de-a face cu scăderea ușoară a numărului de ferme și a suprafețelor agricole utilizate, a producției în euro pentru un angajat și a scăzut ponderea fermelor de subzistență. Au crescut suprafața agricolă ce revine unei ferme, veniturile realizate pentru fiecare fermă și hectar utilizat și numărul de angajați pentru fiecare fermă.

Prin comparație, fermele din Bulgaria dețin o suprafață mai ridicată (22,04 ha/fermă) față de România unde unei ferme îi revin în medie 3,65 ha. Se constată însă că în Bulgaria există o tendință de scădere a suprafeței ce revine unei ferme concomitent cu scăderea numărului ferme și a suprafețelor ce le revin. În cazul României tendința este de creștere a suprafețelor ce revin unei ferme agricole. Această tendință rezultă din cumulara terenurilor agricole. Suma totală realizată pentru un hectar de teren agricol este mai mare în România, fiind de 968 euro/ha în timp ce în Bulgaria era de 860 euro/ha.

În intervalul de timp studiat numărul de salariați din fermele agricole bulgărești a scăzut cu 22,5%, în timp ce numărul de salariați din fermele românești a crescut cu 2,26%. Această tendință opusă poate explica trendul productivității din Bulgaria, unde veniturile realizate în agricultură au fost mai mari cu 15,21% între anii 2010-2016 și doar de 0,97% în România, iar veniturile medii

⁹ <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>

pentru o fermă au crescut în Bulgaria cu 44,58%, iar în România cu 7,09%. Explicațiile rezultă din creșterea exploatarei forței de muncă din Bulgaria, unde scăderile suprafețelor agricole și a dimensiunilor fermelor se regăsește în scăderea numărului salariaților, în timp ce în România agricultura continuă să fie o activitate predominant socială, cu o pondere majoritară a fermelor de subzistență, cu dimensiuni reduse și în care mai mult de jumătate din producție este destinată consumului propriu.

Prin raportare la țările din Uniunea Europeană constatăm că media pentru o fermă din Belgia este de 34ha, pentru o fermă din Danemarca este de 74,60ha, pentru o fermă din Franța este de 60,93 ha. România face parte din categoria țărilor cu cele mai mici dimensiuni ale fermelor agricole: 3,65%. Singura țară cu ferme de dimensiuni mai reduse față de România este Malta cu 1,21 ha/fermă.

Mărimea fermelor este un indicator ce poate fi înțeles mai bine prin prisma celui referitor la veniturile medii anuale realizate în fiecare fermă și cele ce revin la un hectar. Aceste valori pot fi înțelese ca un cumul de factori generați de modul în care este organizată și sprijinită activitatea în agricultură, de eficiența utilizării potențialului existent, de sprijinirea cercetării și de existența unor piețe de desfacere suficiente. Astfel, cea mai mare sumă ce revine pentru o fermă se poate observa în Olanda, unde pentru fiecare fermă revin 414637,83 euro, iar la un hectar sunt generați în medie 12852, 84 euro. A doua țară în acest clasament este Danemarca, unde se realizează în medie 287088,22 euro pentru o fermă și 3848,56 euro/ha. A treia țară este Belgia cu o sumă totală de 217890,66 euro/fermă și 5935,38 euro/ha.

Pentru comparație, cele două regiuni studiate, Bulgaria și România, realizează 18956,64 euro/fermă și 860,00 euro/ha, în primul caz și 3537,52 euro/fermă și 968,24 euro/ha. În spiritul metodei asumate de analiză a sinergiilor dintre cele două domenii, rezultă că în ambele țări trebuie modificată structura de producție după modelul țărilor care obțin rezultate mult mai bune. Astfel, trebuie apreciat că randamentul agriculturii rezultă din fructificarea superioară a potențialului existent. Atât în cazul României și Bulgariei sunt necesare, așa cum s-a menționat în cercetarea realizată, crearea unor lanțuri generatoare de plus valoare rezultate din cercetările de piață, utilizarea pe scară largă a tehnologiilor moderne, dezvoltarea portofoliilor de clienți, asocierea producătorilor pentru creșterea suprafețelor agricole utilizate, dezvoltarea unor piețe online pe modelul olandez (care este de succes așa cum se poate constata prin analiza datelor statistice).

Elementele pozitive și ce trebuie favorizate prin măsurile sinergice luate trebuie să vizeze creșterea suprafețelor agricole utilizate pentru fiecare fermă, creșterea veniturilor realizate pentru fiecare fermă și hectar, iar în cazul României este necesară transformarea fermelor de subzistență (care dețin cea mai mare pondere în categoria fermelor) în ferme de producție.

Elementele negative care trebuie inhibate prin măsurile luate se referă la tendința de scădere a suprafețelor agricole utilizate, fapt comun celor două țări și care poate fi impulsionat chiar printr-o legislație comună și lipsa tehnologiilor moderne.

Alături de condițiile menționate anterior, referitoare la sinergia dintre agricultură și măsurile de protecție a mediului, considerăm că elementele de natură economică și de acțiune comună pentru compensarea decalajului existent prin utilizarea rezultatelor cercetărilor desfășurate și a implementării unor tehnologii moderne sunt de natură a impulsiona creșterea economică a sectorului agricol.

În urma analizelor efectuate considerăm că următoarele acțiuni vor contribui la sinergiile dintre cele trei domenii de activitate, atât ca abordare internă cât și transfrontalieră:

- Diversificarea activităților din mediul rural va duce la creșterea populației rezidente, în special a tinerilor și populației de vârstă activă;
- Modernizarea activităților agricole, prin utilizarea unor soiuri performante și a dotărilor necesare unei agriculturi performante;
- Facilitarea condițiilor locative în mediul rural, pentru creșterea atractivității prin introducerea utilităților moderne;
- Acțiuni de protecția mediului, scăderea emisiilor de CO₂ și practicarea unor culturi fără utilizarea excesivă a substanțelor chimice;
- Asocierea cu antreprenori din domeniul IT pentru promovarea și desfacerea produselor;
- Sprijin pentru crearea unor branduri regionale sau locale;
- Dezvoltarea unui sistem de contractare anticipată a produselor agricole, cu scopul acoperirii unor nevoi extinse ale pieței. Această activitate este preferabilă prin asocierea producătorilor de pe ambele maluri ale Dunării;
- Dezvoltarea unei paradigme prin care să fie sprijiniți în mod real producătorii și nu speculatorii;
- Condiționarea prestatorilor de servicii de calitatea și cantitatea producției și nu de manipularea pieței;
- Acordarea subvențiilor pentru produsele comercializate și nu pentru suprafețele de teren, în special cele nelucrate;
- Încurajarea asocierilor și facilități la cumpărarea unor utilaje performante pentru producția pe suprafețe mari;
- Calcularea necesităților investiționale pentru ferme ce depășesc 50 ha. De exemplu, în Danemarca, țara cu cele mai mari venituri pe fermă, suprafețele medii sunt de 74 ha, iar în Belgia, țara cu cel mai mare venit la un hectar, suprafața medie a fermelor este de

aproximativ 36,7ha. În cele două țări suprafețele fermelor au fost în creștere pe fondul scăderii numărului de ferme, însă în ambele cazuri a crescut numărul mediu al salariaților a crescut. Printr-o astfel de măsură se concentrează resursele regionale disipate în entități de mici dimensiuni lipsite de forță economică și financiară, neatractive pentru investiții majore, neeligibile pentru credite datorită timpului îndelungat de rambursare a creditelor și care produc insuficient pentru a-și contracta producția. Soluția rezultă din sprijin consistent pentru asocierea producătorilor de mici dimensiuni, ca factori sinergici prin creșterea impactului asupra pieței muncii;

- Dezvoltarea domeniului cercetare-dezvoltare pentru realizarea unor soiuri productive și cu un randament ridicat. Activitatea centrelor de cercetare-dezvoltare ar trebuie organizată în funcție de nevoile ambelor regiuni transfrontaliere;
- Calificarea tinerilor în sistemele moderne de producție și management, instruiți în ceea ce privește perspectivele deschise de apartenență la Uniunea Europeană a celor două țări, cu scopul pregătirii unei noi generații de fermieri, așa cum prevăd directivele europene;¹⁰
- Asigurarea surselor de finanțare pentru asocierea producătorilor și dotarea fermelor de mari dimensiuni;
- Practicarea unor culturi cu valoare adăugată mare și desfacerea pe cele mai scumpe piețe;
- Contractarea anticipată a producției;
- Susținerea și dezvoltarea industriei prelucrătoare a produselor agricole care vor crește valoarea adăugată a producției și vor asigura conservarea pentru lungi perioade de timp a produselor agricole;
- Susținerea infrastructurii de depozitare și păstrare a produselor agricole astfel încât să fie fructificate variațiile de preț de pe piețele internaționale;
- Asocierea specialiștilor din domenii conexe: marketing, prognoză, comercianți, antreprenori din industrie, cercetători în domeniul agriculturii, ingineri, economiști, cercetători de piață, designeri de produse etc.;
- Asocierea la vânzare a unor producători numeroși care pot oferi cantități mari pe piață, astfel încât să se dețină o cotă cât mai mare de piață;

Efectul sinergic se realizează prin realizarea unor procese de lucru logice pe care le schițăm mai jos:

¹⁰ European Commission, *Agriculture, forestry and fishery statistics*, European Union, 2018, p. 16 vizibil la adresa: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9455154/KS-FK-18-001-EN-N.pdf/a9ddd7db-c40c-48c9-8ed5-a8a90f4faa3f>

ASOCIEREA PRODUCĂTORILOR-MECANIZAREA ȘI DOTAREA FERMELOR-
UTILIZAREA UNOR SOIURI DE PLANTE SAU RASE DE ANIMALE PRODUCTIVE-
PRODUȚIE-COMERCIALIZARE DIRECTĂ-COMERCIALIZARE PRODUSE PRELUCRATE

Serviciile suport ale producției sunt:

CONTRACTAREA ANTICIPATĂ A PRODUCȚIEI+ UTILIZAREA TEHNOLOGIILOR
IT PENTRU PROMOVARE, PROGNOZĂ ȘI VÂNZARE

3. Turismul

Sinergiile regionale trebuie să se plieze pe turism ca alternativă economică în regiunile afectate de sărăcie și îndepărtate de Marea Neagră. Dezvoltarea sectorului turismului pe ambele maluri ale Dunării va contribui la creșterea numărului locurilor de muncă, la sprijinul economiilor locale, la creșterea veniturilor comunităților și la dezvoltarea întregului sector al serviciilor aflat la dispoziția turiștilor.

O abordare sinergică este integrarea serviciilor turistice disponibile pe ambele maluri ale Dunării. Se poate căuta complementaritatea serviciilor pentru a oferi experiențe inedite pentru turiști. Dunărea poate fi utilizată în acest caz drept o punte pentru conexarea activităților de loisir.

Acest domeniu de activitate este bine apreciat la nivelul UE, fiind considerat un domeniu cu un potențial major de creștere. Industria turismului este rezultatul calității serviciilor din mai multe subdomenii conexe:

- Infrastructura de transport și calitatea transporturilor
- Cazare și calitatea spațiilor de cazare
- Calitatea unităților de alimentație, specificul local al alimentelor și atractivitatea acestora
- Posibilitatea închirierii unor autoturisme și a altor bunuri
- Agenții de turism și tur-operatori.

Catalizarea creșterilor acestora va determina o creștere a acestui sector de activitate economică. Precizăm că turismul este una dintre acela mai importante industrii din UE. Una din zece întreprinderi din domeniul afacerilor nefinanciare. Dezvoltarea turismului generează locuri de muncă pentru membrii comunităților, oferă posibilități de angajare a populației feminine și posibilitatea de a presta munci part-time. Prin turism se multiplică posibilitățile de dezvoltare și integrare socioeconomică a mediului rural, a zonelor subdezvoltate și periferice.

Având în vedere subdimensiunile menționate anterior apreciem că o strategie de dezvoltare trebuie fundamentată pe acestea. Rezultanta este creșterea intensității activității în turism ce are ca primă consecință pozitivă creșterea numărului de locuri de muncă.

Turismul este puternic dezvoltat în județele și districtele regiunii de lângă Marea Neagră. Media anuală a nopților petrecute în locațiile turistice de către cetățeni sau străini este de aproximativ 2,5-4,5 milioane în zona românească și 4,5-6,5 milioane în zona bulgărească. Restul zonei transfrontaliere este caracterizată de o frecvență mai redusă a turiștilor, numărul de nopți petrecute în locațiile turistice fiind mai mic de 2,5 milioane pe an.¹¹

Activitățile turistice pot fi corelate cu politicile de corelare a activităților economice din mediul rural sau din zonele subdezvoltate. Însă o strategie de dezvoltare a turismului în zonele mai puțin atractive în prezent presupune o abordare directă de eliminare a obstacolelor existente: condiții de cazare, dezvoltarea capacității de promovare a produselor locale, numărul scăzut de branduri locale și o recunoaștere scăzută a unei piețe a produselor tradiționale.

Economia turismului este strâns legată de existența și calitatea condițiilor de cazare și calitatea alimentelor. Capacitatea de a oferi produse specifice, unice chiar, va compensa condițiile standard de locuit, care nu oferă prea multe posibilități de ofertă specializată. Standardele europene presupun anumite condiții pentru deschiderea unui hotel sau pensiuni, astfel încât ne putem aștepta să găsim în orice loc aproximativ aceleași condiții de cazare.

Instrumentele IT și canalele de vânzare prin serviciile de booking și prezentare online oferă alternative la canalele tradiționale de promovare oferite de agențiile de turism.

Managerii din industria turismului au la dispoziție sisteme variate pentru vânzări din ce în ce mai mari: direct booking, ce include apeluri directe, email și propriile departamente de vânzări online; agenții de turism online, companii de internet specializate în vânzări online (Booking.com): sisteme globale de distribuție care pot oferi pachete de servicii, de la rezervarea camerei de hotel, asigurarea legăturilor pe aeroport, închirieri de autoturisme și realizarea de trasee turistice.

Prezența hotelurilor în mediul online este mai avantajoasă față de vânzările prin intermediari, nu atât datorită prețului, cât datorită interacțiunii directe cu clienții și posibilitatea de fidelizare a acestora. Trebuie reținut faptul că indiferent de scopul călătoriei clienții au tendința de a compara ofertele de pe piață. Astfel, prețul trebuie să fie corelat cu cele de pe piață.

Factorii cu potențial sinergetic ai turismului, specifici zonei transfrontaliere România-Bulgaria, se clasifică în două categorii:

- I. Specifică zonei de est, ce cuprinde județul Constanța din România și districtul Dobrich din Bulgaria, unde turismul este dezvoltat și produce efecte semnificative în plan economic.

¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/7735573/KS-02-15-874-EN-N.pdf/fbae3c67-d95e-4f90-8d51-6902e8265d49>)

Zona de litoral este cea care oferă șansa unui turism intens pe parcursul verii, ce atrage un număr însemnat de turiști interni și internaționali.

În această zonă acționează un cumul de factori prevăzuți în literatura de specialitate și care pot fi înțeleși ca factori pozitivi, care asigură deja infrastructura turistică și care presupun premisele unei continuități a creșterii:

- Factori tehnici: infrastructura de transport (autostradă), prețuri mici în raport cu locațiile asemănătoare din Europa, utilități, gradul de urbanizare etc.;
- Factori economici: oferta turistică, prețuri și produse în concordanță cu așteptările clienților;
- Factori psihologici, educativi și de civilizație: tradițiile, cultura, atitudinea localnicilor. Amintirile plăcute și experiențele unice îi transformă pe turiști în agenți publicitari pentru locațiile pe care le-au vizitat;
- Factori naturali: clima și apropierea Mării Negre, posibilitatea combinării activităților de petrecere a timpului liber cu tratamente specifice zonei de litoral, soarele, sporturile nautice etc.
- Factorii organizatorici și politici: facilități pentru turiști, pentru grupuri, zona este liniștită, fiind lipsită de conflicte interetnice, religioase și sociale.

II. Specifice zonei de centru și vest a regiunii transfrontaliere. Turismul este mai puțin dezvoltat atât în România, cât și în Bulgaria. Indicatorii specifici turismului le plasează în zonele cele mai puțin frecventate din Europa.

Factorii cu efecte sinergice în atragerea turiștilor sunt:

- Factori economici: oferta turistică, prețurile și tarifele practicate. Totalitatea serviciilor oferite clienților. Există un grad mare de ruralizare și o pondere semnificativă a populației sărace. De asemenea, nu există o tradiție a activităților turistice și de exploatare a potențialului turistic al Dunării. Zona este puțin cunoscută și este necesară o campanie intensă de promovare. Infrastructura de transport este slabă și corespunde nevoilor;
- Factori tehnici: unități hoteliere și de alimentație. Există relativ puține unități hoteliere, care nu pot asigura un flux mare de turiști. De asemenea, există puține locuri unde se poate servi o masă cu produse tradiționale ce vor crea amintiri;
- Factori psihologici, educativi și de civilizație: vestigiile istorice sunt puțin promovate. Obiectivele turistice sunt mai puține decât în estul regiunii. Oportunitățile de petrecere a timpului liber sunt mai puțin numeroase, iar oportunitățile de crearea a unor amintiri plăcute sunt reduse;

- Factori sociali: calitatea activităților de petrecere a timpului liber, posibilități de cunoaștere a unor comunități tradiționale;
- Factori naturali: fluviul Dunărea, clima plăcută, posibilități de pescuit și de agroturism;
- Factori organizatorici și politici: zone liniștite fără conflicte, liniște și o zonă naturală neafectată de poluare și amenajări turistice.

Acești factori presupun întrepătrunderea printr-o strategie care să catalizeze într-o structură sinergică potențialul fiecărui loc ce are potențial turistic.

În baza factorilor prezentați mai sus trebuie realizată o analiză a tipului de turiști care vor prefera să-și petreacă timpul liber în această regiune. În zonele mai puțin cunoscute vor sosi, de obicei, turiști *alocentrici*, care sunt persoane cu încredere în forțele proprii, predispuși către experiențe noi și aventură. Sunt atrași de natură și cultura locului, apreciind în același timp lipsa poluării și liniștea. Solicită de obicei mai multe servicii decât cele din ofertele standard. Au venituri medii sau scăzute și sunt în principal tineri. La polul opus se află turiștii *psihocentrici*, iubitori de siguranță și confort.

Reușita unui astfel de demers se datorează capacității de a combina resursele locale, antropice și naturale. Curgerea Dunării este principalul element caracteristic al întregii regiuni, caracterizată de un climat propriu, de luncă. Lângă cadrul natural există și potențialul antropic, ce reprezintă toate creațiile umane, de la vestigiile istorice la cele ale prezentului. Potențialul antropic, așa cum este acum, se poate fructifica prin dezvoltarea agroturismului, direcție care îngemănează atât elementele de natură antropică, cât și pe cele naturale, în sensul relevării modului specific în care oamenii locului s-au adaptat la condițiile naturale.

4. IT

Tehnologiile informației au devenit o parte importantă a vieții cotidiene. Prezența pe site-urile de socializare, comunicarea online, schimburile comerciale, plățile și viramentele financiare, informarea și studiul sunt doar câteva exemple ale activităților care ne plasează în fața calculatorului, smartphone-ului sau tabletei.

În momentul de față peste 84% din populația UE utilizează internetul. În mediul de afaceri doar 3% dintre companii nu au conexiune la internet. Evoluția utilizării internetului a fost spectaculoasă: de la conexiuni lente și costisitoare, ce presupuneau un anumit tip de terminale, la conexiuni ultrarapide și la telefoane mobile inteligente ce satisfac nevoile de comunicare.

Internetul devine calea prin care parteneri de afaceri sunt conectați permanent și prin care orice companie interacționează permanent cu proprii salariați. Prin internet se elimină dependența de birou, crescând astfel dinamica afacerilor.

Potențialul oferit de internet presupune dezvoltarea abilităților de utilizare a calculatorului și a oportunităților oferite de mediul online. Chiar în condițiile unui simplu cetățean sunt necesare competențe digitale. În analiza potențialului sinergetic ne putem raporta la situația din țările dezvoltate, unde competențele digitale și utilizarea internetului tinde să se apropie de 100,0%. Acesta este cazul ideal, însă o predominanță a persoanelor ce dețin competențe digitale reprezintă un indicator al dezvoltării.

Domeniul este unul dintre cele mai dinamice, iar majoritatea țărilor europene nu există discriminare de gen, întrucât ponderea femeilor ce activează în domeniu este apropiată de cea a bărbaților.

Competențele digitale oferă șanse sporite de ocupare a unui loc de muncă. În UE mai mult de 90% dintre persoanele cu competențe digitale au o slujbă. De asemenea, orice inițiativă antreprenorială presupune competențe IT.¹² Orice afacere din lumea modernă este dependentă de conexiunea cu mediul online pentru a-și putea asigura un nivel al comunicării și promovării eficiente.

Comerțul pe internet reprezintă o alternativă remarcabilă față de comerțul direct. În anul 2017 un procent de 68% dintre utilizatorii de internet din UE au comandat bunuri și servicii online, în timp ce în anul 2010 această metodă de cumpărare a fost utilizată de 50% dintre utilizatori.

Pe plan european asistăm că o creștere a competiției afacerilor online concomitent cu o creștere a pieței de consumatori. Peste 20% dintre companii au efectuat tranzacții online. Având în vedere spațiul geografic analizat în acest studiu semnalăm că ignorarea potențialului reprezentat de internet va păstra decalajul actual existent în dezvoltarea socială și economică a regiunii transfrontaliere în raport cu alte regiuni. Indiferent de inițiativele din agricultură și turism, internetul este o cale de asigurare a reușitei.

Implementarea internetului în activitatea instituțiilor publice, concomitent cu mutarea a cât mai multe servicii publice în mediul online va dinamiza viața economică și socială a regiunii transfrontaliere, claustrată actualmente într-o structură socio-economică în care modernitatea și tradiționalismul coabitează într-o simbioză ce blochează evoluția.

În concluzie, în societatea contemporană actuală aflată sub influența fenomenelor globalizării devine important domeniul IT pentru productivitatea semnificativă pe care o

¹² <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/ict/bloc-1.html>

demonstrează și pentru creșterea accelerată din ultima perioadă de timp. De asemenea, reținem ideea de plus-valoare pe care o generează domeniile de activitate în care sunt implementate tehnologiile IT.

Concluzii generale ale activităților ce pot avea efecte sinergice în dezvoltarea regiunii și crearea unor locuri de muncă

Formula de bază a efectelor sinergice se poate calcula după formula academicianului Mihai Drăgănescu¹³: $Y = f(x)$, unde „Y” este elementul studiat și „x” reprezintă condiționalitățile elementului studiat. Din cele prezentate mai sus relevăm principalele elemente ce au un caracter sinergic:

Locurile de muncă (Y) = f (politici pronataliste+formarea unor asociații de producători+mecanizarea și dotarea exploatațiilor agricole+utilizarea/crearea de soiuri de plante și rase de animale cu un randament mult mai ridicat+comercializare pe piețe extinse a produselor primare+industrializarea produselor agricole+comercializarea pe piețe extinse a produselor prelucrate+investiții în turism, ca alternativă la agricultură (spații de cazare+calitatea mâncărilor+posibilitate de închiriere autoturisme și bunuri+implicarea antreprenorilor din turism)+dezvoltarea competențelor IT ale populației și formarea unor piețe și clustere online ce cuprind antreprenorii din regiunea transfrontalieră).

Vor contribui la influențarea lui „f” contractarea anticipată a producției+tehnologii IT pentru promovare, vânzare și promovare a regiunii,

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Bulgaria

Societatea bulgară se află într-o perioadă de creștere favorizată de apartenența la UE. Perioada de tranziție este caracterizată de construcția cadrelor generale în care se vor desfășura

¹³ Drăgănescu, M., *Societatea informațională și a cunoașterii. Vectorii societății cunoașterii*, www.academiaromana.ro/pro_pri/doc/st_a01a.do

principalele activități socio-economice. În cazul activității din agricultură se constată că structura proprietății și unităților de producție seamănă cu cele occidentale. Trendurile de creștere actuale sunt încurajatoare și permit estimări optimiste în condițiile unor creșteri a veniturilor realizate la hectar. Însă această creștere a agriculturii nu este corelată și cu întregul context social: ponderea populației sărace și nivelul ridicat al șomajului tinde să se extindă și să afecteze sistemul social actual datorită precarității piețelor interne.

O soluție importantă rezultă din dezvoltarea eforturilor pentru asigurarea unor piețe extinse și stabile pentru mulți ani. Pentru acest obiectiv se poate încerca asocierea cu partea română care poate furniza aceleași produse, astfel încât cantitatea de produse furnizate pe piețele internaționale să fie în măsură să impună ritmicitatea aprovizionării și prețurile convenabile producătorilor din regiunea transfrontalieră.

Pe baza acestei analize, se pot face următoarele .

1. Gama de profiluri caracterizate de statutul socio-economic sărac este mai mare în zona transfrontalieră decât în cazul celor cu statut relativ bun.
2. Situația socio-economică problematică din nord-vestul Bulgariei și din regiunea centrală de nord devine tot mai pronunțată.
3. Politica regională din Bulgaria nu produce rezultate. Strategiile și chiar legile nu sunt atinse, dimpotrivă - diferențele se adâncesc la fel ca și problemele.
4. Este necesară o discuție profesională privind conceptele și tehnologia elaborării politicilor regionale, precum și mijloacele de implementare a acesteia.
5. O politică regională eficientă este dependentă de asumarea unor obiective permanente: dezvoltarea agriculturii prin industrializare, dotări ale fermelor agricole, investiții în prelucrarea produselor agricole și pătrunderea pe unele piețe internaționale care să asigure dezvoltarea sustenabilă a zonei bulgare din regiunea transfrontalieră.
6. Sunt necesare investiții în dezvoltarea sectorului terțiar. Serviciile, în special cele informatice, contribuie semnificativ la creșterea randamentului activităților în care sunt implementate;
7. Turismul poate fi o soluție pentru creșterea economică a regiunii și pentru asigurarea unui număr semnificativ de locuri de muncă. Pentru aceasta sunt necesare investiții majore în dezvoltarea spațiilor de cazare, a condițiilor de locuit și de petrecere a timpului liber, de realizare a unor trasee dinamice pentru a se evita monotonia sejururilor. De asemenea, utilizarea internetului pentru promovarea regiunii și potențialului turistic este obligatorie pentru includerea locațiilor existente în circuitele turistice internaționale.

România

În urma datelor centralizate prin acest studiu avansăm următoarele propuneri ce pot fi parte a unei politici de dezvoltare a regiunii transfrontaliere dunărene:

A. Măsuri ce pot duce la îmbunătățirea calității vieții cu impact asupra cifrei de afaceri și pieței muncii:

- Politici de sprijin pentru angajatorii forței de muncă tinere;
- Echilibrarea veniturilor la nivelul mediilor naționale;
- Îmbunătățirea calității vieții, în special în mediul rural;
- Dezvoltarea activităților economice non-agricole și absorbirea forței de muncă ocupată în activități agricole;
- Facilități acordate la nivel local agenților economici din județele regiunii și descurajarea metodelor de creștere a cifrei de afaceri prin menținerea unor venituri scăzute;
- Modernizarea localităților din regiune, prin extinderea rețelilor de utilități, investiții care se vor regăsi în timp prin creșterea cifrei de afaceri și a impactului asupra pieței muncii, dar și din punct asupra dezvoltării regiunii și atractivității zonei.

B. Dezvoltarea economică

- Conexarea industriei cu agricultura, întrucât trendurile de creștere în industrie se află sub nivelul național, ceea ce va duce la creșterea discrepanțelor. Industria prelucrătoare nu este reprezentată la același nivel cu agricultura sau într-o proporție care să indice conexiunea dintre cele două domenii de activitate economică. Mai mult, există cazuri în care creșterea gradului de ocupare în industria prelucrătoare este dublată de scăderea veniturilor medii, ceea ce denotă că o parte din cifra de afaceri se realizează prin exploatarea forței de muncă ieftină. În același timp, agricultura este caracterizată prin scăderea valorii producției agricole și creșterea ponderii investițiilor în prestări servicii.
- Conexarea activităților comerciale cu producția agricolă și cu activitatea de prelucrarea produselor agricole, astfel încât pe piețele de desfacere să fie oferite produse cu plus valoare adăugată, ce poate compensa scăderea valorii produselor agricole.
- Colectarea produselor agricole din regiune și contractarea anticipată a producției agricole pentru compensarea fluctuațiilor prețurilor produselor agricole. Dezvoltarea unei burse a

produselor agricole prin implicarea agenților economici, proiectarea prin centrele universitare ce oferă servicii de cercetare și dezvoltare și instituțiile publice locale.

- Studii privitoare la evoluția prețurilor diferitelor produse agricole și consilierea producătorilor agricoli cu privire la oportunitățile viitoare;
- Dezvoltarea spiritului antreprenorial în rândul tinerilor din regiune. Crearea unor programe de instruire a tinerilor cu privire la potențialul reprezentat de transformarea gospodăriilor de subzistență în ferme de producție agricole prin creșterea eficienței exploatațiilor datorată creșterii dotărilor agricole și utilizării unor tehnologii performante. De asemenea, pregătirea în utilizarea finanțărilor europene și a instrumentelor financiar-bancare pentru dezvoltarea exploatațiilor agricole este necesară în depășirea actualei stări de fapt în care agricultura de subzistență are un impact social prin ocuparea unei forțe de muncă active expusă scăderii valorilor produselor agricole.
- Organizarea proprietarilor de pământ în funcție de producția totală realizată și contractarea acestora cu beneficiari pentru perioade de timp multianuale. Marile lanțuri de supermarketuri solicită cantități de produse suficiente asigurării fluxului de produse agricole pentru întregul an.
- Inserarea în programele de pregătire a metodelor de realizare a unui business-plan, a funcționării piețelor de produse agricole, a randamentului diferitelor culturi și a tipului de culturi ce generează cel mai ridicat profit în fiecare regiune;
- Dezvoltarea unui sistem de finanțare al activităților agricole prin parteneriate încheiate cu entități financiar-bancare, ce vor fi implicate în finanțarea politicilor de dezvoltare economică;
- Asigurarea producției agricole pentru compensarea pierderilor generate de intemperii;
- Dezvoltarea investițiilor în domenii industriale ce țin de furnizarea unor utilități moderne de tip urban: furnizarea de energie electrică, termică, gaze, apă caldă și aer condiționat, pe de o parte și distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor și activități de decontaminare. Ambele domenii au o arie de acoperire redusă, iar investițiile realizate până acum dovedesc interesul pentru extinderea acestui domeniu. Veniturile realizate se află sub media națională, iar trendurile de creștere evidențiază tendința de creștere a decalajelor existente;
- Construcțiile au o influență semnificativă asupra ocupării populației. Trendurile de creștere a populației ocupate în acest domeniu și a veniturilor realizate evidențiază eforturile de revigorare a acestui domeniu. Cifra de afaceri este redusă față de media națională, iar investițiile din cifra de afaceri se află sub nivelul național;

- Dezvoltarea activităților economice din sectorul terțiar, precum turismul și IT. Principalul potențial turistic este reprezentat de fluviul Dunărea, exploatat insuficient în toate județele regiunii, cu excepția județului Constanța. Activitățile turistice concentrate în zonele cu potențial turistic permite diversificarea activităților economice non-agricole și dezvoltarea activităților de servicii.
- Modernizarea activităților economice prin utilizarea tehnologiilor moderne de producție și comunicare, în vederea conexării agenților economici din regiune cu beneficiari și potențiali parteneri de afaceri de pe piețele globale.
- Implicarea providerilor de servicii în politicile de dezvoltare economică și asistență în sustenabilitatea investițiilor;
- Dezvoltare de produse cu valoare adăugată mare.

C. Implicarea instituțiilor de cercetare dezvoltare

- Creșterea ofertei de inovare din partea universităților regionale, care pot extinde aria de cercetare în țările riverane Dunării;
- Creșterea cererii de inovare din partea agenților economici;
- Crearea de parteneriate între Universitățile Craiova, Constanța, Ruse, Shoumen, Veliko Trnovo, Pleven, Sviștov cu agenții economici de pe ambele maluri ale Dunării pentru identificarea nevoilor și dezvoltarea unor programe coerente, în funcție de specializările acestora și competențele de cercetare;
- Crearea de parteneriate între Universitățile Craiova, Constanța, Ruse, Shoumen, Veliko Trnovo, Pleven, Sviștov și instituțiile publice, pentru realizarea strategiilor de dezvoltare regionale într-un mod coerent și unitar, conexând arealurile geografice riverane Dunării;
- Crearea unor organisme consultative cu obiective privitoare la îmbunătățirea calității vieții și dezvoltării economice formate din instituțiile publice, agenții economici locali și universități;
- Dezvoltarea unor politici inovative de fructificare eficientă a potențialului existent în regiune și de identificare a piețelor de desfacere pentru produsele regionale.
- Studierea necesităților de dezvoltare și inovare în arealul geografic învecinat universităților din regiune în țările riverane Dunării și dezvoltarea unor parteneriate între beneficiari și furnizorii cunoaștere;

- Sprijinul autorităților locale și agenților economici în dezvoltarea instituțiilor de învățământ superior existente, în special în direcția cercetării și dezvoltării. Extinderea ariei de acoperire sau înființarea unor instituții noi care să acopere necesitățile întregii regiuni.
- Creșterea potențialului de export al agenților economici din regiune.

D. Instituții publice

- Crearea unor organisme regionale destinate identificării unor soluții globale de rezolvare a problemelor regionale existente în județele riverane Dunării;
- Implicarea în realizarea strategiilor de dezvoltare a principalelor instituții de dezvoltare, cercetare și inovare (Universitățile Craiova, Constanța, Ruse, Shoumen, Veliko Trnovo, Pleven, Sviștov);
- Exploatarea la un nivel superior al potențialului economic deținut de fluviul Dunărea;
- Gruparea geografică a politicilor de dezvoltare în funcție de vecinătăți, din punct de vedere al resurselor economice, structura domeniilor de activitate economică, numărul agenților economici, instituțiile de cercetare, dezvoltare și inovare, reprezentate în special de universități, și de identificare a resurselor de producție comune.